

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΣΤΗ ΖΑΚΥΘΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Στὴν Ἑλπίδα (ποίημα Σάλλερ μετάφρ.)

Ἡ Ζωὴ καὶ τὸ Ἔργο τοῦ Δασκαραίου

Στὴ γλῶσση τοῦ νησιοῦ μου (ποίημα).

Ἡ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου στὴ Βενετοαγνική ποίηση

Στὸν τάφο τοῦ καλλιτέχνη (ποίημα)

Τὸ τραγοῦδι τῆς Γῆς

Ζήλεια (σονέττο)

Θρύψαλα.

Εἶσαι μιὰ πλάνη Ἑλπίδα... (ποίημα)

Ξέρω... (ποίημα)

Μιά κουβέντα πάνω στὴν τέχνη

Ἑπτανησιακὰ Σημειώματα (Bibl. Ion. προσθήκαι)

Τὸ Θέατρο τῶν ἄλλων (*Ἀστραία Ἀγγ. Σημειώσεις)

Κριτικὰ Σημειώματα.

Ποσειδωνική Φιλολογία

Πνευματικὴ Ζωή—Ἐκδόσεις—Περιοδικὰ—Ἱστοριοεῖδε: Διάφορα.

Ἔτος Δ', ἀριθ. 34—35.

Ἰανουάριος—Φεβρουάριος 1930.

Τὸ τεῦχος Δο. 5.

Θεοφίλου Βορέα

Διον. Ζακηθινοῦ

Μιχ. Γ. Πετρίδη

Μαριέττας Μινώτου

*Δοκ. Μαρμελά

Στρατὴ Μυριβήλη

Στέφανου Σίδερη.

Δ. Γε. Καμπούρογλου

Ρίτας Μπουήμη

Μίμη Ποιόνη

Στρατὴ Σωτηρίδη

Δ. Παπαγιαννόπουλον

Μ. Βάλου

W

Ω.

Α. C.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ 'ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ,

*Ετησία Δραχ. 50
 *Εξάμηνος 25
 *Ετησία Ξεωτερικού δολλάρια 2
 *Εκδοση πολυτελείας τὸ διπλό.

Διευθύντρια: ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ
 » συντάξεως: ΡΙΤΑ ΜΠΟΥΜΗ

== Τυπώνεται στὴ Σύρο ==
 *Εμβάσματα, συνεργασία καὶ δ.π. ἄλλο σχετικὸ μὲ τὸ Περιοδικὸ στέλνεται στὴ Διεύθυνση: Μαριέττα Μινώτου Διευθύντριαν «Ἰονίου Ἀνθολογίας» Ζάκυνθον.

ΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ μας μὲ τις 50 δραχ. τῆς συνδρομῆς των λοβαίνουν πάνω ἀπὸ 200 σελίδες τῆς «Ἰονίου Ἀνθολογίας». ἔχουν δικαίωμα σὲ έκπτωση 50 ο/ο στὸ πολυτελέστατο Δεύκωμα Μαρκοῦ (δηλ. θὰ τοὺς στοιχίσῃ μόνον 7.50) μὲ τις 150 σελίδες του. Ἐπίσης 50 ο/ο έκπτωση στὸ Δεύκωμα τῆς Ζακύνθου (25 δρ. 200 καλλιτεχνικώτατες σελίδες).

ΟΙ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΕΣ πλέον τῶν πέντε συνδρομητῶν, λοβαίνουν διάφορα ἐκλεκτὰ φιλολογικὰ δῶρα.

Ἀπὸ τὸ ἐρχόμενο φύλλο ἡ «Ἀνθολογία» θὰ τυπώνεται στὴν Ἀθήνα τακτικώτατα καὶ ἐλπίζομε ὥς θάμαστε σὲ θέση νὰ αὐξήσωμε τις σελίδες τῆς.

Η «ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ» πωλεῖται σὲ ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα τῶν Ἀθηνῶν ἰδίως στοῦ Κολλάρου (Σταδίου 50) καὶ Δ. Κατέρη (Πανεπιστημίου 22α) ὅπου οἱ θέλοντες μποροῦν νὰ ἐγγράφονται καὶ συνδρομητές. Ἐπίσης σὲ ὅλα τὰ κεντρικὰ κιόσκια τῶν Ἀθηνῶν.

ΠΡΟΣΕΧΩΣ:

Κ. Ζέγγελι: Ἡ χημεῖα εἰς τὸ Βοζάντιον.
Frank Choisy: Ἀνέκδοτα Ἑγγραφα τοῦ Καποδίστρια σὲ φωτοτυπία βγαλμένα.—**Γιάννη Σκαρίμπα:** Ἡ Κυρὰ τῆς Ἀγάπης (διήγημα).
Ὁμήρου Μπεκέ: «Μέσα στὴ Χαρὰ τοῦ Βουνοῦ».
Ἀνέκδοτα: Ποιήματα τοῦ πατέρα τοῦ Jean Moréas.
Μ. Βάλσα: Τὸ Ἰόνιο Θέατρο—Ἰωάννης Ζαμπέλιος.
Κωνστ. Ράδου: Ὁ Βάλτερ Σκόττ, ὁ μεγαλύτερος ἱστορικός μυθιστοριογράφος.
Ποιήματα: Μιχ. Ἀργυροπούλου, Μιχ. Στασινοπούλου, Ἀπ. Μαρμέλη, Μυρτιώτισσας, Ρίτας Μπούμη, Π. Φλώρου, Μίμη Πομόνη, Στέφανου Σιδερῆ, Ἀναστ. Σκιαδαρέση.
Ἔργα: Ν. Β. Τωμαδάκι, Φραγκόπουλου κτλ. κτλ.

Η ΕΛΠΙΔΑ

1.

Ὅλοι μιλοῦν ἀδιάκοπα γιὰ εὐτυχισμένα χρόνια καὶ πλάττουν ὄνειρα χρυσᾶ καὶ μὲ γοργὰ φτερὰ τοὺς βλέπεις ὅλους νὰ πετοῦν καὶ ἀποζητοῦν αἰώνια σὲ κόσμους ἄλλους μιὰ ἄφθαστη, μιὰ ἀτέλειωτη χαρὰ. Γερνᾷ ὁ κόσμος μὲ καιρὸ καὶ πάλι ξαναγιώνει, μὰ τὴν ἐλπίδα ἀπ' τὴν ψυχὴ κανεὶς δὲν ξεριζώνει.

2.

Ἡ ἐλπίδα μέσα στὴ ζωὴ καθένα συνοδεύει ἐκείνη τὸ παιδρὸ παιδί γιὰ πάντα τριγυρνᾷ ἡ μαγικὴ τῆς ἡ μορφή τὸ νέο σαγηνεύει τὸ γέρο καὶ ὡς τὸν τάφο του ἐκείνη κυβερνᾷ γιατί καὶ ἂν κλειθῇ στὸν τάφο του τοῦ πόνου τὴ ρυτίδα, καὶ ἐκεῖ, σιμὰ στὸ μνήμά του, φυτεύει τὴν ἐλπίδα.

3.

Δὲν εἶναι πόθος μάταιος, ὄνειρο ποὺ δὲ μένει, οὐδὲ φυτρώνει ἄσκοπα σ' ἀνόητη καρδιά. Γιὰ κάτι τι καλλίτερο εἴμαστε γεννημένοι τέτοια φωνὴ στὰ στήθια μας ἀκούεται βαθιά. Καὶ ὅ,τι ἐκείνη ἡ μυστικὴ φωνὴ μᾶς ψιθυρίζει, δὲν εἶναι πλάνη τῆς ψυχῆς ποὺ ἀδιάκοπα ἐλπίζει.

(SCHILLER)

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΒΟΡΕΑΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Καλ. Χατζή

ΗΜΕΡΟΜ. 20.8.85

ΑΡΙΘ. 36816

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ

Ο Άνδρέας Λασκαράτος γεννήθηκε στο Ληξούρι της Κεφαλονιάς την Πρωτομαγιά του 1811 από οικογένεια εύπορη και άρχοντική.

Στην παιδική ηλικία του ο Λασκαράτος ήταν πολύ ζωηρός και ανήσυχος, όταν έγεινε δέκα χρονών ο συγγενής του και γνωστός πολιτευτής Δημήτριος Δελλαδέτσιμας τον πήρε στ' Άργιστόλι κ' ένα χρόνο αργότερα έφοίτησε στο Κολλέγιο, που είχε ιδρύσει ο λόρδος Guilford στο Κάστρο την παλιά πρωτεύουσα της Κεφαλονιάς. Εκεί είχε δάσκαλο το σοφό Νεόφυτο Βάμβα. Η σχολική ζωή του Λασκαράτου ήταν πολύ ζωηρή. Δέ μπορούσε να χωνέψει τους δασκαλισμούς και είχε την ικανότητα να σατυρίζη και να μιμνῆται τους δασκάλους του. Σχετικά μ' αυτό λέγει ο ίδιος στην αυτοβιογραφία του ⁽¹⁾: «Είχα μιὰ μεγάλη ευκολία να μιμοῦμαι τὸ γράψιμο τῶν ἄλλων τόσο, πὸν κόβοντας χαρτάκια ὅμοια μὲ τοῦ δασκάλου καὶ χαράσσοντας γράμματα σὰν τὰ δικά του, ἐπαίζα βλέποντας τὸ Βάμβα νὰ μὴν ἀναγνωρίζῃ πιά τὸ πρωτότυπο: «Πολὺ καλὰ, μοῦ ἔλεγε. Μὰ ποῖο εἶνε τὸ δικό μου;». Καὶ κρατοῦσε γιὰ δικό του ἐκεῖνο, πὸν τοῦ ἔδινε γιὰ τέτοιο!». Στὸ Κάστρο εἶχε γίνει ὁ ἀρχηγὸς τῆς παρέας τῶν παιδιῶν τοῦ Κολλεγίου καὶ τὸ μικρὸ χωριὸ ἀναστατωνότουں συχνὰ ἀπὸ τὰ παιγνίδια καὶ τὶς φωνές τους». Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ μιὰ φάρσα, πὸν διηγείται πολὺ ὁμορφα ὁ ἱστοριοδίφης τῆς Κεφαλονιάς κ. Ἡλ. Τσιτσέλης: «Καὶ αἱ νύκτες (στὸ Κάστρο) δὲν διήρχοντο ἥρεμοι. Νύκτα τινὰ κατ' εἰσῆγγησιν τοῦ ἀρχηγοῦ (τοῦ Λασκαράτου), οἱ ἔρημοι δρόμοι τοῦ πολισματοῦ εἶδον συνοδεῖαν ἡρέμα καὶ σιγῇ βαδίζουσιν, λευκοφοροῦσαν. Αἱ σινδόναι τῶν μαθητικῶν κλινῶν ἐκάλυπτον ἀπὸ κεφαλῆς τοὺς νεανίας, προτιθεμένους νὰ ἐμβάλωσιν εἰς τρόμον τοὺς ἀφελεῖς, καὶ δεισιδαίμονας κατοίκους» ⁽²⁾.

Στὰ 1828 ὁ Δελλαδέτσιμας τὸν πήρε στὴν Κέρκυρα, ὅπου εἶχε δασκάλους τὸν ἐπτανήσιο ποιητὴ Ἀνδρέα Κάλβο καὶ τὸν ἱταλὸ Βικέντιο Ναννούτσι. Ἐκεῖ γνωρίστηκαν μὲ τὸ Σολωμό, πὸν ἐχτιμοῦσε καὶ διώρθωνε συχνὰ τὰ μικρὰ σατυρικά του σχεδιάσματα.

Ἀργότερα γράφτηκε στὴ Νομικὴ Σχολὴ τῆς Κέρκυρας κ' ἕνα χρόνο ὕστερα ἔφυγε γιὰ τὸ Παρίσι, γιὰ νὰ συνεχίσῃ ἐκεῖ τὶς σπουδές του. Μὰ ὁ Λασκαράτος πολὺ μικρὴ κλίση εἶχε στὰ Νομικά· ἀγαποῦσε φαίνεται περισσότερο τὴν Ἱατρική. «Ὅταν ἐπιασα στὰ χέρια μου, λέγει στὴν αυτοβιογραφία του, ὅταν ἀναγκάστηκα νὰ διαβάσω τὸ κολοσσαιο σύγγραμμα τοῦ Duraxton!... τὰ μάτια μου βουρκώσανε ἀπὸ δάκρυα, ὁ νοῦς μου ἐσκοτείνιασε, ἡ ψυχὴ μου ἐπαναστάτησε κ' αἰστανόθηκα τὴν καρδιά μου γιο-

1) Cenni biografici. Ὡς τώρα ἡ αυτοβιογραφία αὐτὴ εἶταν γνωστὴ ἀπὸ τὴ μετάφραση τοῦ H. Pernot (Etudes de litt. grecque Mod. II). τελευταία μεταφράστηκε ἀπὸ τὸν κ. Χ. Ἀντωνᾶτο. βλ. βιβλιοκρισία μου «Νέα Ἑστία» 1927, τεῦχος 11.

2) Ἡλ. Τσιτσέλης, Ἡ παιδικὴ ηλικία τοῦ Λασκαράτου, Μοῦσαι, Ζακύνθου 1896 φύλλ. 101.

μάτη ἀπελπισία». Ἐν τούτοις ὕστερα ἀπὸ ἕνα χρόνο μελέτῃ στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Παρισιῦ, κιᾶλλα δυὸ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Τοσκάνης, πήρε τὸ δίπλωμα τοῦ δικηγόρου καὶ γύρισε στὸ Ληξούρι.

Μὰ πολὺ λίγο ἐπιδόθηκε στὸ δικηγορικὸ ἐπάγγελμα, γιὰτὶ ἐκτὸς τοῦ ὅ,τι αἰσθανόταν μιὰν ἀπέχθεια γι' αὐτό, καὶ κάποια βλάβη τῶν φωνητικῶν του ὀργάνων τὸν ἐμπόδιζε: «Ἡθελα, λέγει στὴν αυτοβιογραφία, ἡ δική μου περίπτωσις νὰ χρησιμέψῃ γιὰ παράδειγμα στοὺς ἄλλους πατέρες καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ μὴ βάζουν τὰ παιδιά τους νὰ ἐπιδίδονται σὲ μελέτες, πὸν γι' αὐτὲς δὲν αἰσθάνονται παρὰ ἀντιπάθεια, τρανώτατη ἀπόδειξη πὸς ἡ φύσις δὲν τοὺς ἔχει γεννημένους γιὰ τὶς μελέτες αὐτὲς καὶ πὸς δὲν θὰ εὐδοκίμησουν, ἀν ἐπιδιοθοῦν».

Αὐτὴν τὴν ἐποχὴ ἀρχίζει νὰκολουθῇ μιὰ πιδ ἔντονη φυσικὴ του κλίση, νὰ γράφῃ ποιήματα, κυρίως σατυρικά. Ἡ κοινωνία, πὸν τὸν περιτριγύριζε, μὲ τὶς παραξενιές καὶ τὰ ἔκτροπά της, τοῦ ἔδινε ἕνα μεγάλο κύκλο σατυρικῶν θεμάτων. Ἔτσι ἔγραψε τὸ «Ληξούρι στὰ 1836» καὶ τὴ «Βάρκα-Κανονέρα».

Τὸ «Ληξούρι» εἶναι ἕνα μακρὸ σατυρικὸ ποίημα, σὲ ραψωδίες, πὸν τὸ ἱστορικὸ του εἶναι τὸ ἑξῆς: Οἱ Ληξουριῶτες εἶχανε ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Προστασία νὰ τοὺς δοθῇ ἡ ἄδεια νὰ χτίσουν ἕνα λιμενοβραχίονα. Ἡ ἄδεια πραγματικὰ τοὺς δόθηκε· τότε ὁμοῦς σηκώθηκε φιλονεικία ἀνάμεσα στοὺς κατοίκους, γιὰτὶ ἄλλοι ζητοῦσαν νὰ χτισθῇ τὸ πόντος στὸ ἕνα ἄκρο τοῦ Ληξουριοῦ, πρὸς τὸ μέρος τῆς δικῆς τοὺς γειτονιάς, κι' ἄλλοι στὸ ἄλλο πρὸς τὸ δικό τους μέρος. Τὸ ἐλάχιστο αὐτὸ θέμα πήρε ὁ ποιητὴς καὶ ἐπλασε μὲ τὴν πλούσια φαντασία του ἕνα ὁρατο τοπικὸ ποίημα. Ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ πὸς ἐμμήθηκε τὸ ἡρωϊκο-κωμικὸ ἔργο τοῦ Al. Tassoni, la secchia rapita ἢ κλεμμένη σκάφη ⁽¹⁾. Ἀλλὰ ἀν καὶ τὸ θέμα εἶναι ἀνάξιο λόγου, ὁ ποιητὴς τὸ χειρίστηκε μὲ τέτοιον τρόπο, πὸν νὰ παρουσιάσῃ σὲ μιὰ κωμικὰ ἡρωϊκὴ ζωγραφιὰ ὅλα τὰ ἔθιμα καὶ τὶς ἀσχήμες τοῦ τόπου. Ἡ θρησκευτικὴ ἱεροκαπηλεία, τὸ μικροφιλότιμο τῶν κατοίκων, ὁ ἐγωῖστικὸς καὶ φιλόδοξος χαρακτήρας τους — ὅλα αὐτὰ ρεαλιστικώτατα ζωγραφίζονται μέσα στὸ «Ληξούρι».

Εἶναι τὸ ποίημα αὐτὸ ἕνα ἀπὸ κείνα τὰ τοπικὰ ἔργα, πὸν σ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ εἶταν πολὺ συνηθισμένα καὶ στὴν Ἑλλάδα καὶ ἔξω ἀπ' αὐτή. Ἄν ἠθέλαμε νὰ βροῦμε ἕνα ἀνάλογο ποίημα στὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία, πετυχημένο, νομίζω θὰ μπορούσαμε νὰ παραβάλουμε τὸ «Ληξούρι» μὲ τὸ ἔργο τοῦ Σαχλίκη, ἀν καὶ ὁ Λασκαράτος εἶναι πολὺ ἀνώτερος στὸ χειρισμὸ τοῦ θεματός του καὶ στὴν περιγραφικὴ δεξιότητα ἀπὸ τὸν Κρητικὸ στιχοπλόκο. Στὸ «Ληξούρι» ἡ φαντασία εἶναι πλούσια, μὰ προπαντὸς ἡ παρατήρησις ἐξαιρετικὰ ἐνωμένη μὲ τὴν πλοκὴ τῶν ἀναπάντων γεγονότων, πὸν κινοῦν τὸ γέλοιο τοῦ ἀναγνώστη. Ἐχομε ἀνάμεσα στὰ ἄλλα

1) βλ. «Δύχνο», 23 Φεβρουαρίου 1861, ἀρ. 20 ὁ. 158.

και στίχους γραφικώτατους, όπως λ. χ. είναι ή περιγραφή του έρχομου της Νύχτας, μιὰ ἀληθινὰ ἐπική εἰκόνα :

Ὡστόσο ή Νύχτα ἐρχότουνε γδυμένη
μ' ἕνα σεντόνι μοναχό στήν πλάτη.
Ὁμορφη μυροπούλα ἀναθρεμμένη
εἰς τὸ χορὸ, στὸ θέατρο, στὸ κρεβάτι.
Ἀνασκαμνίζεται γλυκὰ καὶ πηαίνει
νὰ πέση νὰ ἡσυχάση, δουλιασμένη.

«Ἡ Βάρκα-Κανονιέρα», κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι ή πιὸ ἀτυχὴ του σάτυρα. Σ' αὐτὴν ἀναγκάζεται συχνὰ ν' ἀναφέρῃ ὠρισμένα πρόσωπα καί, τὸ πιὸ χειρότερο ἀκόμη, ἀφίνει τὴ νεανική του ὁρμὴ νὰ ξεχύνεται μὲ μεγάλη ἐλευθεροστομία, ἔτσι, ποὺ τὸ ἔργο καταντᾷ πιὰ χυδαίολογία. Ἡ φαντασία εἶναι βαρεὶά καὶ ή ἐξεύρεση τῶν γεγονότων τόσο δύσκολη, ποὺ ἀνάγκασε τὸ ποιητὴ ν' ἀφήσῃ μισοτελειωμένο τὸ ἔργο του αὐτό. Ἀλλὰ, ἀν καὶ παρουσιάσῃ τίς στοιχειώδεις αὐτὲς ἀτέλειες, ἔχει κάποια σημασία ἀπὸ πολιτικοκοινωνική ἀποψη, γιατί σατυρίζει τίς φιλελεύθερες τάσεις, ποὺ ή δημοκρατικώτερη πολιτικὴ τῶν Ἀγγλῶν εἶχε ὑποδοχθῆσει.

Στὰ 1844 ὁ θάνατος τοῦ πατέρα του τὸν ἀνάγκασε ν' ἀναλάβῃ τὴ διοίκηση τοῦ σπιτιοῦ του. Κ' ἕνα χρόνο ἀργότερα ταξίδεψε στὴν Κρήτη μὲ τὸ σκοπὸ νὰ περιμαζέψῃ τὰ δημοτικὰ τραγούδια τοῦ νησιοῦ καὶ νὰ μελετήσῃ τὴ γλῶσσα τοῦ Κορνάρου. Μὰ γλήγορα ὁ ποιητὴς ἀναγκάστηκε νὰ γυρίσῃ πίσω στὴν πατρίδα του ἀπραχτος, γιατί δὲ βρῆκε κανένα νὰν τὸν ὀδηγήσῃ. Παντοῦ εὗρισκε «λογιωτατίσιμους», καθὼς λέει, ποὺ ἀρνιόνταν τὴ μητρική τους γλῶσσα· τὸ ταξίδι αὐτὸ τοῦ Λασκαράτου πρέπει ξεχωριστὰ νὰ τονιστῇ, γιατί δείχνει ἕνα φωτισμένο ἀνθρώπο, ποὺ σὲ μιὰ τέτοιαν ἐποχὴ—ὅσο κιὰν εἶχε κυκλοφορήσει ἀπὸ τὰ 1824 ή συλλογὴ τοῦ Fauriel—μπόρεσε νὰ διακρίνῃ τὴ σημασία τῶν λαογραφικῶν μελετῶν⁽¹⁾.

Τὸν ἐρχόμενο χρόνο (1846) παντρεύτηκε τὴν Πηνελόπη Κοργιαλένιο, μορφωμένη γυναῖκα καὶ ἠθικὰ ἐξυψωμένη, ποὺ στάθηκε, καθὼς θὰ ἴδοῦμε παρακάτω ὁ πιστὸς σύντροφος τῆς ζωῆς του καὶ ή παρηγοριά του στὴ δυστυχία καὶ τοὺς κατατρεγμούς.

Στὰ 1850 ἔγιναν ἐκλογὲς γιὰ τὴ Νομοθετικὴ Συνέλευση τῆς Ἰονίου κι' ὁ Λασκαράτος, θέλοντας νὰ χτυπήσῃ τὴν πολιτικὴ σάπια τοῦ τόπου, ὑπέβαλε ὑποψηφιότητα ἀντιπροσώπου. Μὰ ἀπὸ ἔλλειψη δημαγωγικῆς πολιτικῆς καὶ λόγῳ τῆς ὥμης εἰλικρινείας του ἀπέτυχε⁽²⁾.

Τότε ἀηδιασμένος ἀπὸ τὴ ζωὴ ἐκείνη καὶ ποθώντας νὰ βρῇ μιὰ ζωὴ

1) Σκορπιστὰ ἐδῶ κ' ἔχει στὸ ἔργο τοῦ Λασκαράτου συναντοῦμε λαϊκὰ τραγούδια, παροιμίες κλ. βλέπε μιὰ ὁμορφὴ συλλογὴ ἐμμέτρων Παροιμιῶν, Δύχνος, ἀρ. 23. Ἐπίσης στὸ «Δύχνο» ἀρ. 27. εἶναι δημοσιευμένη μιὰ συλλογὴ ἀπὸ δημοτικὰ τραγούδια ἀξιοπρόσεχτα. Εἶναι μερικὰ μαζεμένα ἀπὸ τὴν Κρήτη.
2) Ὁ Λασκαράτος ὑπέβαλε δεύτερη φορὰ ὑποψηφιότητα στὰ 1862. Μὰ ἀπέτυχε πάλι. βλ. «Δύχνο», 10 Μαρτίου 1862.

ἀνώτερη ἔφυγε γιὰ τὸ Λονδίνο, ὅπου ἔμεινε ἕνα χρόνο, δίνοντας μαθήματα Νεοελληνικῆς. Καί, σὰν ἀνθρώπος συγκινημένος ἀπὸ τὸ οἰκογενεϊκὸ περιβάλλον, ἔστρεφε πάντα τὴ σκέψη του πρὸς τὴν οἰκογένειά του. Τότες ἔγραψε τὸ ὠραῖο ἐκεῖνο σονέττο στὴν εἰκόνα τῆς γυναικὸς του :⁽¹⁾

Εἰκόνα ἀγαπητὴ τῆς γυναικὸς μου,
Τώρα ἔλα καὶ ἐσὺ στὴ συντροφιά μου.
Κατοῖκα πάντα μέσα στὴν καρδιά μου
Καὶ φύλα με ἀπ' τίς πλάνες τοῦ κόσμου.
Ἐσὺ γιὰ μὲ προστάτης Ἀγγελὸς μου,
Ἀμεμπτα φύλας τὰ πατήματά μου.
Καὶ προτοῦ σκοτισθοῦν τὰ λογικά μου
Πρόβαλε, τρέξε ἐσὺ καὶ στάσου ὀμπρὸς μου.
Ναί· τὸ φῶς σου ξυπνάει τὴν ἀρετὴ μου
Καὶ πιστόνε σὲ σένα μὲ βασταίνει,
Γιατὶ τόσο σ' αἰσθάνομαι δική μου,
τόσο μὲ τὴν καρδιά μου ζυμωμένη,
Ποὺ δὲν ἡξαίρω πιὰ στὴ διαλογὴ μου
Πῶς νὰ σὲ πῶ, γυναῖκά μου ἢ ψυχὴ μου.

«Ἐως ἐδῶ, γράφει στὴν αὐτοβιογραφία του, ή ζωὴ μου δὲν ἦταν παρὰ ἕνα εἶδος εἰσαγωγὴ στὸ βόλο, ποὺ εἴμουν, φαίνεται προσωρισμένος νὰ παίξω στὸν κόσμο». Κι ἀληθινὰ, ἀπὸ τώρα καὶ ἔμπρὸς ἀρχίζει ή ἠθική του δράση, ή δράση ἐνὸς αγωνιστῆ. Μέχρι τώρα εἶχε χτυπήσει τίς κοινωνικές, πολιτικὲς καὶ θρησκευτικὲς προλήψεις μὲ τὴν τέχνη, μὲ τὸ ὑπερβολικὸ ἐκεῖνο παρουσιασμα τῶν πραγμάτων, πούνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τῆς σατυρικῆς ποίησης. Ἐνὰ του ἔργο πεζό, τὰ «μυστήρια τῆς Κεφαλονιάς» ἀντικρύζει συστηματικώτερα τὰ διάφορα κοινωνικά προβλήματα.

Τὰ Μυστήρια τῆς Κεφαλονιάς χωρίζονται σὲ τρία κεφάλαια : Στὰ «Οἰκογενειακά», τὰ «Θρησκευτικά» καὶ τὰ «Πολιτικά».

Στὸ πρῶτο μέρος ἐξετάζεται ή οἰκογένεια «ὅποια εἶναι καὶ ὅποια πρέπει νὰ εἶναι». Ὁ συγγραφέας ἀσχολεῖται πρῶτα-πρῶτα μὲ τὴ σύγχρονή του ἐπτανησιακὴ οἰκογένεια καὶ εἰδικὰ μὲ τὰ ἐξῆς σημεῖα : τὸ γάμο, τὴ στάση τοῦ ἀντρα μπροστὰ στὴ γυναῖκα καὶ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν. Ἀποτέλεσμα ἐνὸς ἀσυμβίβαστου καὶ βιασμένου γάμου εἶναι ή χαλάρωσή τοῦ δεσμοῦ ἀνάμεσα στ' ἀντράγωνα. Λέγει ὁ ἴδιος μὲ μιὰ πολὺ

1) Τὸ σονέττο αὐτὸ μεταφράστηκε στὰ ἰταλικά μὲ πολλὴν ἐπιτυχία ἀπὸ τὸ R. Marzocchi. Δημοσιεύτηκε στὴ μελέτη μου : «Ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ Λασκαράτου», Δελτ. «Ἀκαδ. Ὁμίλου», 1926 φύλλ. 3. Ὁ R. Marzocchi (Μαρτζώκης) μοῦ εἶναι γνωστὸς κι' ἀπὸ ἕνα ποίημα ἰταλικὸ στὸ περιοδικὸ «Μοῦσαι» τῆς Ζακύνθου (1 Μαΐου 1846) : «Per le fauste nozze della Signorina Olga Marangò col signore Achille Galzetti».

δμορφη ποιητική εικόνα: «Ἡ ἀγάπη στ' ἀντρίγυνά μας εἶναι σὰν τὸ σπόρο, ποὺ πέφτει στὴν πέτρα· ποὺ οἱ δροσιές τὸν κάνουν νὰ φυτρώσῃ, ζῇ γιὰ λίγες μέρες, μά, γιὰ τὴν ἑλλειψη θροφῆς τὸ φυτάκι ἐκεῖνο ξεραίνεται». Ὑστερα χτυπάει τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο ἀναθρέφονται τὰ παιδιὰ. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ξεχωρίζει τὴν ἀδιαφορία κιὰπὸ τᾶλλο τοὺς βάρβαρους τρόπους τῶν πατέρων, ποὺ δὲν μπόρεσαν νὰ κοντέψουν τὴν παιδικὴ ψυχὴ καὶ νὰν τὴ διορθώσουν, προσαρμόζοντας τὰ μέσα τῆς ἀνατροφῆς πρὸς τὴν πραγματικὴ φύση τοῦ παιδιοῦ. «Ὅσο πλιὸ τρυφεροί, λέει δείχνουμάστε στὰ παιδιὰ μας, τόσο πιὸ τρυφερὴ κάνουμε τὴν καρδιά τους, τόσο περισσότερὴ ἀγάπη τοὺς ἐμπνέμε γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας». «Ὅλο τὸ οἰκογενειακὸ μέρος ἔχει μιὰν ἀληθινὴ συγκίνηση, γιατί ὁ συγγραφέας ἀντιγράφει τὴ ζωὴ του, τὴ ζωὴ ἑνὸς ἡθικοῦ οἰκογενειαρχῆ κ' ἑνὸς τρυφεροῦ πατέρα.

Στὸ δεύτερο μέρος καταγίνεται μὲ τὴ θρησκεία. Ὁ Λασκαράτος ἐννοεῖ τὴ θρησκεία γυμνὴ ἀπὸ κάθε εἰδωλολατρικὸ τόνο, στηριγμένη πάνω στὴν ἡθικὴ καὶ ἀποτέλεσμα μᾶλλον τοῦ θαυμασμοῦ μας πρὸς τὴ διάνοια τοῦ Δημιουργοῦ, παρὰ τοῦ φόβου μας πρὸς μιὰν ἀνώτερη δύναμη. Ἀγαναχτισμένος ἀπὸ τὸ περιβάλλον τῆς χριστιανικῆς πίστες, τῆς ἐκμετάλλεψης τοῦ κλήρου καὶ τῆς λαϊκῆς πρόληψης, χτυπάει ὅλους τοὺς τύπους καὶ καυτηριάζει τὴ δεισιδαιμονία. Καὶ γεννιέται φυσικὰ τὸ ἐρώτημα: Εἴταν ὁ Λασκαράτος ἄθεος; Πολλοὶ τὸ ὑποστήριζαν. (1) Νομίζω ὅμως πῶς ἡ γνώμη αὐτὴ δείχνει μιὰν ἀτελεῖ γνώση τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Λασκαράτου. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ὁ ποιητὴς μᾶς πρόσβαλε συχνὰ βασικὰ δόγματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας (πρβλ. τὸ σονέττο τοῦ «Ἡ Δευτέρα Παρουσία») μὰ αὐτὸ δὲ δικαιολογεῖ τὴ γνώμη πῶς ὁ Λασκαράτος εἴταν ἄθεος, φτάνει νὰ μὴν πάρουμε τὴν ἔννοια τοῦ χριστιανισμοῦ στὰ στενὰ ὅρια τοῦ δόγματος, ἀλλὰ στὴν πλατύτερη οὐσία τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς.

Συντομώτερα ἀναλύω τὸ περιεχόμενο τοῦ τρίτου κεφαλαίου, τῶν «Πολιτικῶν», γιατί θὰ χρειάζεσθαι ἐδῶ μιὰ πλατύτερη ἐξέταση τῆς Πολιτικῆς στὴν Ἑφτάνησο, πρᾶγμα ποὺ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς μελέτης μου. Σ' αὐτὸ τὸ μέρος χτυπάει τὴν ἀτομικὴ ὑστεροβουλία, ποὺ κρύβεται πίσω ἀπὸ κάθε εἶδους πολιτικὸ φανέρωμα. Ὁ Λασκαράτος, φίλος τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, πῆρε θέση ἐνάντια στὴν Ἑνωσι. Εἶναι περίεργο, ὅτι ὁ Ριζοσπαστικὸς ἀγῶνας ποὺ παρουσίασε τόσο εὐγενεῖς σημάδια ἡρωισμοῦ, ἀφῆσε ἀσυγκίνητο τὸν ποιητὴ μας. Αὐτό, κατὰ τὴ γνώμη μου, μπορεῖ νὰ δικαιολογηθῇ ἂν σκεφτοῦμε πῶς κυριώτερον χαρακτηριστικὸ τοῦ Λασκαράτου εἴταν ὁ ψυχραϊσμός, ὁρθολογισμός, ποὺ ἀπ' αὐτὸν πάντα ξεκινούσε στοὺς διάφορους ἀγῶνες του. Ὑστερα ὁ Λασκαράτος ἔβλεπε τὸ ριζοσπαστισμὸ μὲ κάποια προκατάληψη προσέχοντας ὅχι στὴ βαθειὰ σημασία

(1) Τὸ μάρτη τοῦ 1926 ἀνοίχθηκε στὴν τοπικὴ ἐφημερίδα τῆς Κεφαλονίδας «Ἑλῆα» μιὰ μακριὰ συζήτηση ἀνάμεσα στοὺς κ. Ἀντωνᾶτο καὶ Μακρή. Νομίζω πῶς ὁ Ἀντωνᾶτος πέρα γιὰ πέρα ἔχει δίκιο ὑποστηρίζοντας ὅτι ὁ Λασκαράτος δὲν εἴτανε ἄθεος.

τοῦ ἀλλὰ στίς διάφορες μικροασχήμες πολλῶν ριζοσπαστῶν—πρᾶμα τόσο συνηθισμένο στοὺς διάφορους ἀγῶνες: «Ἄν ἐγὼ καταφέρωμαι, λέει, ἐναντίον εἰς τοὺς ριζοσπάστες, κάμνω τοῦτο, ἐπειδὴ παίρνω νὰ ἐξετάσω ἕναν-ἕναν τοὺς ἀρχηγούς των καὶ τοὺς εὐρίσκω γαλιότους καὶ παληανθρώπους. Ἄς βάλουν οἱ ριζοσπάστες ἐπὶ κεφαλῆς των ἀνθρώπους τιμίους καὶ ἐναρέτους, καὶ ἂς διευθύνωνται ἀπ' αὐτοὺς, καὶ τότε θέλει πῶ κι' ἐγὼ πῶς ὁ Ριζοσπαστισμὸς εἶναι κάτι τίμιο κ' ἐνάρετο» (1).

Ἄν τώρα θελήσουμε νὰ δώσουμε μιὰ γενικὴ κρίση γιὰ τὰ «Μυστήρια» θὰ καταλήξουμε στὸν ἀκόλουθο χαρακτηρισμὸ:

Τὸ ἔργο αὐτὸ ἔχει ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὴν ἔποψη τοῦ πολιτισμοῦ, γραμμένο μὲ τὴ σάτυρα καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ ἑνὸς ἀγωνιστῆ. Δυστυχῶς ὅμως ὁ Λασκαράτος δὲν μπόρεσε νὰ ὑψωθῇ σὲ πλατύτερες σκέψεις γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ. Εἴταν περισσότερο ἕνας εὐφυῆς σαρκαστής, ποὺ τὰ πόδια του μείναν πάντα βαρεῖα καὶ κολλημένα πάνω στὸ ἔδαφος μιᾶς στενότερης ἀντίληψης γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ἐνα τέτοιο σημεῖο εἶναι τὸ μέρος ἐκεῖνο, ποὺ μιλά γιὰ τοὺς δούλους, τὸ ἀντιγράφω δλόκληρο, γιατί εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ἐλαττωματικὰ μέρη τῆς ἠθικῆς τοῦ Λασκαράτου: (Μυστήρια α'. ἔκδ. σ. 22—23) «Ὁ δούλος κάνει τὸν ἀφέντη νὰ εἶναι ἀφέντης καὶ τὴν κυρία νὰ εἶναι κυρία. Ὁ δούλος ἐξοδεύοντας τὸν καιρὸ τοῦ εἰς τίς ὀλικές ἐργασίες τοῦ σπιτιοῦ, ἀφίνει διαθέσιμον τὸν καιρὸ τῆς νοικοκυρᾶς, ἂν θέλῃ νὰ τὸν ἐξοδέψῃ εἰς τὰ ἀνώτερα συμφέροντα τῆς οἰκογενείας του.... Ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ τοὺς δούλους καὶ τὰς δούλες, ποὺ ἔχουμε στὴν Κεφαλονιά σήμερα, τοῦτα εἶναι ὄντα κατεδασμένα ἀπ' τὰ βουνά, ὅπου, δὲν ἐλάθανε ἄλλη μερα, τοῦτα εἶναι ὄντα κατεδασμένα ἀπ' τὰ χτήματά μας· μὰ γιὰ τὴν γνώριση, παρὰ ἐκεῖνη τοῦ γουρουνιοῦ, τοῦ γαϊδάρου καὶ τῆς γίδας». Καὶ λίγο παρακάτω: «Ὁ καιρὸς μας εἶναι πολύτιμος, ἂν τότε μεταχειρίζομαστε διὰ νὰ καλητερέθωμε τὸν ἑαυτὸ μας καὶ τὰ χτήματά μας· μὰ γιὰ νὰ μπορούμε νὰ κάνωμε τοῦτο, μᾶς χρειάζονται δούλοι, εἰς τοὺς ὁποίους νὰ μπορούμε νὰ ἀναπέθωμάστε καὶ δούλοι τέτοιοι δὲν εἶναι στὸν τόπο μας! Γιατὶ τὰ νόθα τοῦ Ὀρφανοτροφείου νὰ μὴν ἀναθρέφονται γιὰ τὴν ὑπηρεσία»; (2) Μιὰ τέτοια χαμηλὴ γνώμη γιὰ τὸν ἄνθρωπο τῆς κατώτερης τάξης μᾶς δίνει τὸ δικαίωμα νὰ ποῦμε πῶς ὁ Λασκαράτος δὲν εἶχε ἕνα ἡθικοκοινωνικὸ σύστημα μὲ ἐξυψωμένη πνοή. Ἡ ἠθικὴ του ὡς πρὸς τὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν ἡθικὴ, ποὺ χτυπάει.

Εἴταν φυσικὸ τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ Λασκαράτου νὰ κινήσῃ μιὰν δλόκληρη ἐπανάσταση ἐναντίον του. Ὁ κλήρος καὶ οἱ δημαγωγοὶ χτυπημένοι ἀπὸ τὴν ὠμὴ καὶ εἰλικρινὴ γλώσσα του κατάλαβαν πῶς ἕνα τέτοιο βιβλίο ἔπρεπε γρήγορα νὰ ἀφανισθῇ. Γι' αὐτὸ λίγες μέρες ἀργότερα, ὁ ἀνώτερος κλήρος τῆς Κεφαλονίδας μεταχειρίστηκε τὸ βαρβαρικώτατο ἔθιμο τοῦ ἀφορεσμοῦ καὶ ἀφώρεσε ὅχι μόνο τὸ συγγραφέα, ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλον, ποὺ

(1) βλ. Δύχνο, ἀριθμ. 16, σ. 124, 8 Δεκεμβρίου 1860.

(2) Πρβλ. καὶ Δύχνο, ἀρ. 5, 30 Σεπτεμ. 1859 σ. 35.

θάχε τὸ θάρρος νὰ κρατήσῃ σπῖτι τοῦ καὶ νὰ διαβάσῃ ἓνα τέτοιο βιβλίο!.... Ὁ Λασκαράτος ἀπάντησε μὲ σαρκασμὸ στὸν ἀφορεσμὸ καὶ τοὺς προκάλεσε νὰ τοῦ δείξουν τὰ λάθη τοῦ. Καὶ ὁ κλῆρος πρότεινε στὸ συγγραφέα νὰ κάψῃ ὅλα τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου τοῦ γιὰ ἀντάλλαγμα τῆς συχώρεσης.

(Ἔχει συνέχεια).

ΔΙΟΝ. Α. ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ

ΣΤΗ ΧΛΟΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΜΟΥ

Σὰν ξεχασμένο ἀλαργοτάξιδο καρὰβι
γυρνῶ καὶ καλοδέξου με, πάτριε λιμάνι.
Μὲ σπρώχνει νόστου πόθος, ποῦ — χρόνια — δὲν παύει
τῆς ξενιτιάς μου τὸ ψωμί πικρὸ νὰ κάνῃ.

Νησί μου, λαχταρώντας σὲ ξαναντικρύζω,
γιατὶ ὅλα σου ἀναδίδουν θύμησης ἀλόη,
ποῦ μοῦ μεθᾶ τὴν ὑπαρξή. Μὰ ἀναδακρύζω
σὰν ξαναδλέπω ἐσένα, τοῦ νησιοῦ μου ὦ χλόη.

Σὰν τὶς τρανὲς ψυχὲς σεμνὴ, ταπεινωμένη
μὲς ἀπὸ βράχους καὶ λιθάρια ξεμυτίζεις.
Γῆς λιγροστὴ τὴ ρίζα σου ἔχει ἀγκαλιασμένη.
Μὲ δάκρυα τῶν νεφῶν, τὴ δίψα σου δροσίσεις.

Γαλήνια, τοῦ ἡλίου δέχεσαι τὰ χάδια
ποῦ — ἀλλιά σου! — σὲ σιγοπυρώνουν καὶ σὲ καίνε. ...
Βουβὴ γροικᾷς μὲς σὲ φουρτουνιασμένα βράδια
τὰ μαδημένα φύλλα σου σκόρπια νὰ κλαίνε. ...

Μυριόχρωμα λουλούδια, σὰ βεγγαλικά, ἄστρα,
γεννιοῦνται ἀξάφνου καὶ μὲ ξόμπλια σὲ στολίζουν.
Κι' ἀξάφνου ὑπείκοντας σὲ Μοῖρα ἀναγελάστρα
τὰ πέταλά τους μαραμμένα ξεφυλλίζουν.

Τώρα, ποῦ σὰν καρὰβι ἀράζω ἐδῶ, ὦ χλοοῦλα,
κάνε με πάλι ἀξέχαστες χαρὲς νὰ νοιώθω
ζώντας ξανά τὴν περασμένη μου ζωοῦλα.
Καὶ νὰ ἡλεχτρίζωμαι ἀπ' τὸν ἴδιο ἐκείνον πόθο :

Σιμά σου νὰ ξαπλώνω, νὰπαλοχαδεύω
μ' ἐρωτισμὸ τὰ δροσοπράσινά σου ἀλήθ
καὶ μελετώντας σε ξανά νὰ γαληνεύω
ὅ,τι φουρτουνιασμένο μέσα μου προβάλλει.

Καὶ σὰν παιδί καὶ τώρα νὰ τοῦ κουδεντιάζω
γιὰ μύριους πόθους μου, γιὰ κάθε νιὸ σκοπὸ μου
κι' ἐκστατικὸς τὴν ὁμορφιά σου νὰ θαυμάζω
καὶ νὰ σὲ καμαρώνω ὡς θησαυρὸ δικό μου.

Κι' ἀληθινὰ νὰ λέω πῶς μὲ καλημερίζεις
σὰ διαμαντόλουστη σὲ βλέπω τὶς αὐγοῦλες.
Κι' ὅταν τὰ χεῖλή μου ποῦ σὲ φιλοῦν δροσίζῃς
νὰ νιώθω μέσα μου παράξενες τρεμοῦλες.

Ὅλα μ' ἀνατριχίλα σὰς ξαναντικρύζω
ἐδῶ· κ' εἶμαι πασίχαρος· τί σὰ μ' ἀλόη
μεθᾶτέ μου τὴν ὑπαρξή. Μᾶς πῶς δακρύζω
σιμά σου λαγγεμένος τοῦ νησιοῦ μου ὦ χλόη!

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΣΤΗ ΒΕΝΕΤΣΙΑΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Β'.

Εἶπαμε στὸ προηγούμενο, πῶς ἡ βενετσιάνικη ποιητικὴ Μοῦσα δὲν μπόρεσε νὰ βρεῖ νέα χαρούμενη χορδὴ βλέποντας ἀνυψούμενο ξανά τὸ γόητρο τῆς ξεπεσμένης πατρίδας μὲ τὴ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου. Ἐξακολουθεῖ δίχως ψηλὴν ἐμπνευση χωρὶς λυρισμό. Ἀπλὴ ἐξιστόριση τῶν σπουδαιότερων γεγονότων μ' ἓναν τρόπο ξηρὸ σὰν χρονογράφημα. Οἱ χτρότερη ἀπογοήτευση δοκιμάζουμε ἐρευνώντας τὰ λυρικά ποῦ γράφτηκαν γιὰ τὴ ναυμαχία. Τὸ ποίημα σχεδὸν σ' ὅλα εἶναι τὸ ἴδιο. Ἡ Ἀφροδίτη βλέπει τὸ βασίλειό τῆς νικημένο καὶ ζητάει τὴ βοήθεια τοῦ Δία ποῦ τῆς ὑπόσχεται νὰ τιμωρήσῃ τὸν Τούρκο ἰσάξια μὲ τὸ θράσος τοῦ. Στὰ ποιήματα περνοῦν ὅλες οἱ μυθολογικὲς καὶ χριστιανικὲς θεότητες. Βάση εἶναι ὁ μυθολογικὸς Ὀλυμπος καὶ ὁ Οὐρανὸς τῶν χριστιανῶν: Ἀφροδίτη, Δίας, Ἥρα Ἀπόλλων Ἄρης. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μερὶς ὁ Θεός, ἡ Παναγία, ὁ Χριστὸς (1) ποῦ ξεστομίζουν ἀπειλὲς στοὺς Τούρκους. Μὰ μυστικιστικὴ ποίηση, μεσαιωνικὴ, παραγεμισμένη μὲ τὴ μυθολογία. Τοὺς Τούρκους παραβάλλουν μὲ γίγαντες ποῦ κεραυνοβόλησεν ὁ Δίας, Ἐω-

1) Ἐπικρατοῦσε μιὰ θρησκευτικὴ μανία, ἐπιφανειακὴ στοὺς τύπους στηριζόμενη στὶς προλήψεις. Ὁ Mazzoni ἀναφέρει πῶς παρουσιάστηκε στὸ Δόγη ὁ ποιητὴς Γκρόζο καυχώμενος πῶς εἶχε μαντέψει τὴ νίκη ἀπὸ μιὰν ἰδιαίτερη τοποθέτηση τῶν ψηφίων τοῦ χρόνου ἐκείνου (1571).

Ἐνας ἄλλος ποιητὴς, ὁ Proteo προφαιζόταν πῶς ἔξερε ἀπὸ πρὶν τὴν καταστροφὴ τῶν Τούρκων γιατί τοῦ τὸ εἶχε δείξει μὲ κάποια σημεῖα ἡ Ἀφροδίτη. Ἡ Βενετία εἶχε βγεῖ ἀπὸ τὰ κύματα σὰν τὴν θεὰ ἐπομένως δὲν μπορούσε νὰ τὴν ἀφήσῃ ἀβοήθητη. Τὰ ὀνόματά τους εἶναι τόσο στενά δεμένα μαζί, ὥστε στὸν ποιητὴ ἔρχεται ἡ ἀμφιβολία ποῖο πρωτοφάνηκε στὸν κόσμῳ κ' ἔδωσεν ἀρχὴ στ' ἄλλο.

σφόρους νέους που γκρεμίστηκαν στην κόλαση από την πολλή τους περηφάνεια, παρόμοια με τον παλιό.

Κι' ακολουθεί στερνά ο θρίαμβος του Χριστού «του νικητού της ειδωλολατρίας και του Θανάτου ακόμη», που δεν αφήνει τους λάτρες του ανυπεράσπιστους. Δίνει θάρρος στους ανδρείους πολεμιστές του ώστε να κάμουν τους Τούρκους να γονατίσουν και να γεμίσουν τη θάλασσα με τα κουφάρια τους. Στάθηκαν αλύγιστοι στους νικημένους. Φάνηκαν ήρωες, Θεοί. Αρχίζει έδω μια σειρά από υπερβολικές ρίμες, χωρίς αξία, που με τις παραβολές φτάνει το τερατώδες.

Ξεδιαλέγομε για παράδειγμα από την «*Ηρακλειάδα*» του Μαγκάντσα: «Ο δοξασμένος θάνατος δεν εξολοθρεύει τους ήρωες που είναι πιά θεοποιημένοι από την ανδρεία τους και από τη δόξα τους. Ο Θεός δεν δέχεται, παρόμοιοι άνθρωποι να κλειστούν σε τάφους, μα αφού τους σκεπάσει με το πέπλο του θανάτου τους στολίζει με άστρα και τους τοποθετεί μεταξύ του Ποσειδώνα και του Άρη. Ο Θάνατος έκανε το άγιο αίμα τους δαμάσκη για να βαφτεί απ' αυτό το στήθος των δούλων του Χριστού. Κι' έν' άλλο ακόμη αγνώστου ραψωδού.

«Και σεις τέλχη περήφανα των ιερών ναών και των ωραίων παλατιών βασιλικές κατοικίες Θεών και ανθρώπων μεγαλώστε, πλατύνετε για να δεχθήτε τα τρόπαια των νικημένων έχθρων, Η δύναμή σας θα γκρέμιζε τον Όλυμπο και την Όσσα».

Είναι ποιητές που βάζουν στο στόμα των έχθρων τα ωραιότερα λόγια. Προσδίνουν χαρακτηρισμούς ανάλογους συμπάθειας στους φίλους και μίσους στους έχθρους, ώστε να διαθέτουν ανάλογα και τον αναγνώστη. Δίνουν μορφήν ανάλογη σ' όλα τα πρόσωπα, ώστε ν' αποτελούν αρμονικό σύνολο. Έδω ή Βενετσιάνικη ποίηση προσέχει μόνο τους δικούς της, και αρκείται στο να ξεσπάσει σε βρισιές και σε ειρωνείες για τους έχθρους. Δίνομε ένα παράδειγμα από τα χαρακτηριστικώτερα Ένα σονέττο του Μπλίνο.

«Ο Σελήμ νικημένος κλαίει. Πού θα πάω ο δύστυχος πούχασα το στόλο μου; Αν σταθώ στη θάλασσα ή Βενετία θα μ' αϊχμαλωτίσει, αν μείνω στην ξηρά θα μ' απειλεί το λιοντάρι, σπών άέρα θα έχω τον άετό, σπών Ούρανό ο Πέτρος δεν θα μ' άνοιξει την πόρτα. Στην πατρίδα μου θα με διώξουν». Το διαλογικό ποίημα τελειώνει με την παρτίναση του ίδιου του ποιητή. «Δώσε μας τα μέρη που πήρες και γίνου Χριστιανός». Με τον ίδιο τρόπο γραμμένα άπαντάμε πολλά στη Βενετσιάνικη διάλεκτο και στη Λατινική. Ο Σελήμ στο τέλος λυγάζει. Καταριέται πλούτια, καράβια, πολεμιστές και τον Μωάμεθ ακόμη, που τον άποκαλεί ψευτο-Μωάμεθ που θ' άλλαξοπιστήση για πείσμα αυτού του κακούργου, του σκυλλίου, για να γίνει Χριστιανός.

Άρχέγονη ποίηση σι' αλήθεια που αφήνει τους ήρωές της άνούσιους, άχρωμάτιστους.

Δε βλέπουμε να ξαστερώνει λίγο φώς. Είναι όλα να πλάστηκαν από μια ψυχή. Ο D' Anguillara που άφησε κάποια πλατύτερη φήμη στους μεταγενέστερους έχει την ίδια μορφή. Αρχίζει με θρησκευτικό πρόλογο σχετικό με την Κύπρο, για να φτάσει στο γεγονός της νίκης. Ένα πρόλογο που τελειώνει με το να είνε μεγαλύτερος από το θέμα, όπως συχνά έχουμε να δοϋμε παρόμοια παραδείγματα. Ο Κόστο έχει τρία βιβλία πρόλογο, ο Μπεναμάτι, μέσα σε τριάντα δύο ραψωδίες, μονάχα οι τρεις μιλάνε για τη ναυμαχία. Τα όχτάστιχα του Τρονσαρέλλι που φέρνουν τον τίτλο *Ναυτική Νίκη* είναι άσχετα από το θέμα. Από τη σύγχρονη ποίηση το μεγαλύτερο μέρος άσχολεϊται με τον Ιωάννη τον Αύστριακό και μόνο διεξοδικά αναφέρουν τη Βενετία. Έτσι στερημένοι οι Βενετσιάνοι από έμπνευση, γύριζαν στα περασμένα και συγχρόνιζαν την *Έλευθερωμένη Ιερουσαλήμ* με τη Ναυμαχία της Ναυπάκτου. Ο Τάσος ήταν ο λατρεμένος τους ποιητής, όχι μονάχα στην έποποιή του, μα και στα είδύλλιά του. Είναι ο θρυλικός ήρωας της νυχτερινής Βενετίας που πλεξε ένα ρωμαντικό είδύλλιο με την πριγκήπισσα Έλεωνόρα, όταν πήγαν εκεί. Ο γονδολιέρος, που γλυστρά τις νύχτες στα ήσυχα νερά της λαγούνας, σά ν' άκούει το κύμα να μουρμουρίζει, σά ν' άντηχάει ακόμη από τους στεναγμούς που ο έρωτευμένος ποιητής έβγαζε για την πριγκήπισσα. Ο γονδολιέρος τραγουδά ακόμη την παθητική ιστορία.

Quando di arieta una ligiera bava
m'a sventola i cavelli e sta parola
M'd sentiò in rechia che ricordo ancora,
«Son l'aria del sospiro per Lionora».

Ήσυχία, βαθεία, μυστηριώδικη δλόγυρα σαν σ' έκκλησιά. Σάν κάποια μυσταγωγία. Πήγεν ο Τάσος στη Βενετία, μαζί με την πριγκήπισσα, για τον έρχομό του Έρρίκου 4ου της Γαλλίας.

Η *Ιερουσαλήμ* του εϊταν το κοινό μοτίβο του Βενετσιάνικου λαού, είχε καταλήξει ένα συμβολικό ποίημα που ο Γαφφρέδος του έθεωρείτο ένας ζωντανός ήρωας της ναυμαχίας.

Πρόχωρώντας στην έρευνά μας βρίσκουμε ποιήματα φαντασιώδη που δεν υπάγονται ούτε στην καθαρώς ποιητική έμπνευση ούτε στην άκριβολογία της ιστορίας. Από τα όπωσδήποτε καλύτερα είναι τα σε σικελιανή διάλεκτο ποιήματα του Μπονασέρα, «Ο άδωνις» του Μαρίνο, «Κάρολος ο Μέγας» του Γκαράπολι, ο «Φινταμάντε» του Γκοζάγγκα, ο «Άρης» του Μετέλλου, μερικές καρῶνες του Τομάζι, του Τιέπολο, Γκουαλιέρι, και μερικά ποιήματα ακόμη του Ντόνι, Μπαλονιέτι, του Άλδανου στρατιωτικού ακόλουθου, μα Βενετσιάνου πολίτη Μανώλη Μπλέτσι: «Il vero successo della presa di Nicosia in Cipro», του Βεντιμίλια: «de Victoria Manali Christianorum», του Άρρίγι: «le gloriose imprese della Repubblica», του Πανισέτι: «Venezia libera», του Καρακάτσιο: «L' imperio vendicato».

‘Ὡς τόσο μέσ’ τ’ ἀνωφέλευτα ὑπάρχει ἓνα λουλουδάκι. ‘Ο Μούτσιο βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆ σύγχρονη του καὶ μᾶς ἀφήνει ἓνα συγκρατημένο ποιηματάκι μὲ πολλή χάρη γραμμένο.

«Ἡ Νίκη χαρούμενη ξεδιπλώνει τὰ χρυσὰ φτερά της
στὸν ἥσυχο ἄερα, σκορπώντας ρόδα καὶ ἄνθη στὴ χώρα μας.
Σκλαβώνει τοὺς Τούρκους, τοὺς Ἀραβες αἰχμαλωτίζει, ἐλευθερώνει
τοὺς αἰχμαλώτους. Σέρνει γελώντας στοὺς δρόμους τὴν Τούρκικη Σημαία.
Γιορτάζει τὰ μεγάλα μας κατορθώματα· ψέλνει νέα ὁμορφα τραγούδια.
Ἐνώνονται σκοποὶ χαρούμενοι μὲ θλιβερούς».

Οἱ Βενετσιάνοι μόνο στάθηκαν τυχερώτεροι στὴ σάτυρα. Μὲ τὴ φυσική του ἐξυπνάδα ὁ Βενετσιάνικος λαὸς ἐπινόησε χαριτωμένες σάτυρες τῆς στιγμῆς, ποὺ πολλὲς πέρασαν στὰ κατορινὰ χρόνια. Ἐκαναν ἀναγραμματισμούς. Τὸν Σελλμ ἀποκαλοῦσαν mil es, δηλ. τιποτένιο. Ἐγραφαν σατυρικές διαθῆκες ποὺ παρόμοιες γράφτηκαν καὶ κατὰ τὸν περασμένο εὐρωπαϊκὸ πόλεμο. ⁽¹⁾

Διοργάνωσαν λαϊκὲς γιορτὲς ποὺ σκοπὸς τοὺς ἦταν νὰ σατυρίσουν πικρὰ τὸν ἐχθρό. Στὴν ἀγγελία τῆς νίκης τῆς Ναυπάκτου ἐξαφνα ἐκλείσαν ὅλα τὰ καταστήματα καὶ ἔβαλαν ἐπιγραφές. «Πενθοῦμε γιὰ τὸν θάνατο τῶν Τούρκων». ‘Ο σύγχρονός τους Μπρέτι κρίνει μὲ τ’ ἀκόλουθα λόγια τὴ λαϊκὴν ἐμπνευση. «Οἱ Μοῦσες ποὺ στεκόνταν παράμερα μονάχες τοὺς σιωπηλὲς βγήκαν ξάφνου αὐτὲς τὲς ἡμέρες ὅλο χαρά. Ἀκοὺς παντοῦ Νέους Ἀπόλλωνες, νέους Ὀρφεῖς καὶ Ἀρίωνες ποὺ τὸ ἀκροατήριό θουμάζει μ’ ἀνοιχτὸ στόμα». ⁽²⁾

(1) Ὅταν ἡ Κρήτη παραδόθηκε στοὺς Τούρκους κυκλοφόρησε στὴ Βενετία ἡ ἀκόλουθη σατυρική διαθήκη. «Ἐγὼ ἡ Κρήτη εἶμαι βαρεῖα ἄρρωστη σωματικῶς, μὰ δόξα τῷ Θεῷ διανοητικῶς εἶμαι λαμπρά. Ἐπειδὴ ξέρω πὺς σὲ λίγο θὰ παραδώσω τὸ πνεῦμα αὐτὴν Ὀθωμανικὴ δύναμη, γιὰ νὰ μὴν ἀφήσω τὰ πράγματά μου ἐκκρεμῇ συντάσσω τὴν παρούσα διαθήκη μου καὶ διατάσσω τὴν τελευταία μου θέληση. Ἐπιθυμῶ στὴ Βενετία, ὅπου ὑπάρχουν ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ λείψανά μου νὰ ἔγερθεὶ τὸ μνημεῖό μου κοντὰ στὰ μνημεῖα τῶν ἄλλων πεθαμένων ἀδελφῶν μου Κύπρου, Λευκωσίας. Στὰ νησιά Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Κυθήρων κ. ἄ. ἀφήνω ὅλες τὲς οἰκογένειες ποὺ δὲν θὰ ὑποταχθοῦν στὸν Τούρκικο ζυγὸ μὲ τὴν ἀποχρέωση νὰ ντύνονται πένθιμα καὶ νὰ μὲ μνημονεύουν στὴν ἐπέτειο τοῦ θανάτου μου. Στὴν Παπικὴν Αὐλὴ ἐπειδὴ δὲν μοῦδει-ξεν εὐσπλαγχνία ἀφήνω μόνο τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγει ἐκεῖ ἐπισκόπους.

Ἐπίσης ἐπειδὴ οἱ χριστιανικοὶ στόλοι ἐδράδυναν νὰ μὲ βοηθήσουν στὴν ἀρρώστεια μου, τοῖς ἀποκληρώνω ἀπὸ τοὺς λιμένες μου, καὶ ἀπαγορεύω τὴν εἴσπραξη τῶν φόρων μου...

Στὴ Γαληνότατη Δημοκρατία τῆς Πριγκιπισσᾶς μου, καὶ ἀφέντρα μου τὴν ὁποῖαν ὑπηρετήσα γιὰ τὸσον καιρὸν ὡς Βαῖλος, ποὺ ἀπὸ τὰ σπλάγχνα μου ἔθρεψα πολλὰ παιδιὰ της, τῆς συσταίνω νὰ προσέχει τοὺς δικούς μου, τῆς ἀφήνω τὸ βασιλικὸ μου τίτλο γιὰ τὴν κατοχὴ τοῦ ὁποίου δὲν πιστεύω νὰ συμβεῖ καμιά φιλονικία, γιὰτὶ αὐτὴ στάθηκε στὸ πλευρὸ μου ὡς τὴν τελευταία μου στιγμὴ».

Μιλεῖ ὕστερα γιὰ τοὺς Βενετσιάνους ποὺ σκοτώθηκαν πολεμώντας ἐκεῖ... «Στὸν ἔμο ποὺ γιὰ τρία χρόνια φρόντιζε συνεχῶς γιὰ τὴν ἀρρώστεια μου, καὶ ποὺ στὸ τέλος ἔδωσε καὶ τὴ ζωὴ του ἀφήνω τρία δράμια, χρυσάφι, στὸ Μοροζίνι τὸν Ἐδερ-γέτη μου ἀφήνω τέσσερα δράμια καθὼς καὶ στὸν Κανάλε, ποὺ ἦταν ὁ πρῶτος ποὺ ἔδειξε στοὺς Βενετσιάνους πὺς πρέπει νὰ πεθαίνουν γιὰ μένα...». Ἐξακολουθεῖ κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ν’ ἀραδιάζει καὶ ἄλλους.

(2) Cicogna: Saggio di bibliografia.

Σατυρικά ποιήματα γνωστῶν συγγραφέων εἶναι τοῦ Degli Alessandri καὶ τοῦ ἐξυπνότατου Πασκουῖνου.

Αὐτὲς ὅμως οἱ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις δὲν ἐμπόδισαν τὸ Μολμέντι νὰ πεῖ «Ἀλοίμονο στοὺς Ὀρφεῖς καὶ στοὺς Ἀπόλλωνες ἂν ἦταν τέτοιοι». ⁽¹⁾

Καὶ γενικὰ ὅσοι ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν τότε ποίηση τῶν Βενετῶν μίλησαν ἀποκαρδιωτικά. ⁽²⁾ Φαίνεται ὅτι ἡ παράκμῃ τῆς Γαληνότατης ἀρχίζεν ἀπὸ κεῖ. Ἀπὸ αἰῶνες κήρυσσαν, ἔγραφαν ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ, θύμιζαν τὲς παλιὲς δόξες, διηγόνταν μὲ φαντασία μυθολογικὲς περιγραφὰς φαντασιώδικες, ἐκπροσωποῦσαν τὸν πόθο ὅλων τῶν Χριστιανῶν, μὰ τὴ στιγμὴ ποὺ ὅλα πηγαιναν καλὰ, καὶ ἡ τρομερὴ Λερναία, ποὺ τοὺς ἀπειλοῦσε δαμαζόταν, σὰ νὰ σταμάτησε τὸ μυαλό τους ἀπὸ τ’ ἀπρόοπτο, μίλησαν ὅλοι βιασμένοι σὰν ἀπὸ κάποιαν ἀποχρέωση, μὰ μέσα ἡ ψυχὴ τους δὲν συγκινήθηκεν ὅσο ἔπρεπε. Κ’ ἔτσι ποιητὲς ἀκόμῃ ἀναγνωρισμένοι ἀθάνατοι στέκουν ἐκεῖ, κομπιάζουν σὰν πρωτόδγαλτοι ὅπως ὁ Καμπρέρα. Ὡς μεγαλύτερο ὕμνητὴ τῆς ναυμαχίας τῆς Ναυπάκτου θὰ μπορούσαμε ν’ ἀποκαλέσουμε τὸν Τάσσο μὲ τὴν Ἱερουσαλήμ τοῦ ποὺ ἐντυσε σύγχρονα κατορθώματα μὲ παλαιὰ μορφή ἐποχῆς περασμένης. Μὰ ἦταν ὁ ἴδιος σκοπὸς πάντα, τῆς Σταυροφορίας ὅσο καὶ τῆς Ναυμαχίας, θρησκευτικο-πολιτικός. Κ’ ἔτσι ὁ λαὸς τραγουδώντας στίχους τῆς Ἱερουσαλήμ νόμιζε πὺς ψέλνει τὴ νίκη τῆς Ναυπάκτου. ‘Ο Βενετσιάνικος θρίαμβος περίμενε νὰ ἐξυμνηθεῖ στίς ἡμέρες μας ἀπὸ τὸν D’Annunzio στὴ Nave καὶ τὸν Ἀλεάρντι στό: «Città marinare e commercianti».

Σπούδαζε καὶ ὁ Μαντούνι νὰ γράψῃ ἓνα ποίημα, ἀλλὰ φαίνεται πὺς δὲν πραγματοποιήθηκεν ἡ ἰδέα του.

Ἡ Βενετία σ’ ὅλους τοὺς κλάδους ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ μεγάλους ζωγράφους, γλύπτες, ἀρχιτέκτονες, ἐπιστήμονες. Στὴν πολεμικὴ ποίηση ὕστερεῖ ἂν καὶ εἶχε πάντα ψηλὰ τὸν ἐγωῖσμό της ἀφοῦ μεταφραζόταν στὴ Βενετσιάνικη διάλεκτο Ὀράτιος, Δάντης, Πετράρχης, γιὰτὶ ἤθελαν νὰ σχηματίσουν ξεχωριστὴ φιλολογία ἀπὸ τὴν ἰταλική. Ἡ Βενετία δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἓναν ποιητὴ ἀντάξιο τοῦ Goldoni ἢ τοῦ Γκότσι ὥστε νὰ ἐξυμνήσῃ τὰ ἔθνη τῆς κατορθώματα. Οἱ Βενετσιάνοι πέτυχαν στὰ πεταχτὰ καὶ ἐξυπνα ποιηματάκια, καὶ ξεχωριστὰ τὰ ἐρωτικά. Θάλεγε κανεὶς πὺς ἡ βενετσιάνικη ποίηση ἔχει μὴ μόνο χορδὴ, τὴν ἐρωτική. Ἀφοῦ καὶ ὁ ἐπίσκοπος Κερκύρας Βερίερος τραγουδᾷ τὰ ἐρωτικά του σκάνδαλα παντοῦ. Στὴν ποίησίν της κυριαρχεῖ ὁ ἐρωτισ μὲ τὴν ὁμορφίαν του μὲ τὴ γλύκα του. Μὰ εἶναι ἡ Βενετία φτιαγμένη μὲ τὴ δική της ὁμορφίαν ποὺ δὲν μιλεῖ τὸ κάθε τι γιὰ τίποτ’ ἄλλο. Τὸ περιβάλλον

(1) Molmenti S. Veniero e la Battaglia di Lepanti. 1909 Nasi.

(2) Lucien de la Graviere—La guerre de Chypre et la Bataille de Lepante.

της, τὰ δαντελλωτὰ παλάτια της οἱ ἥσυχες φεγγαρόλουστες νύχτες της πάνου στὸ Gran Canale, οἱ γόνδολες ποὺ γλυστροῦν ἀθόρυβα σκίζοντας μὲ τὸ κουπί τους τὸν ἴσκιό τοῦ φεγγαριοῦ, οἱ Galleggianti μὲ τ' ἄρμονικά τους πολύφωτα καὶ τὰ γλυκὰ τους τραγούδια δίνουν μιὰν ἀπαλότητα στὴν ψυχὴ, μιὰ ξεχασιά γιὰ κάθε ἄγριο ἐνστιχτο σκοτωμοῦ καὶ αἵματος, ὅσο κι' ἂν εἶναι αὐτὸ ἀποτέλεσμα θριάμβου καὶ δόξας.

Μακριὰ ἀπὸ τις πομπώδικες ἐκφράσεις κατορθωμάτων καὶ ἡρωισμῶν τραγοῦδισαν οἱ ποιητές της β,τι τοὺς ἐνέπνεε μόνο τὸ περιβάλλον τὸ σχετικὸ μὲ τὴν πατρίδα τους. Τραγοῦδισαν τὸν ἔρωτα σ' ὅλες του τις μορφές. Ἀπὸ τὸ γλυκὸ στεναγμὸ τοῦ ὁμορφου ἐρωτικοῦ πόνου, ὡς τὸ σημεῖο ποὺ φτάνει στὴν περιφρόνηση. Περιγραφές της οἰκογενειακῆς ζωῆς. Τραγοῦδισαν τὴ γυναῖκα ποὺ ἔστειλε τὸν ἄντρα μακριὰ στὴ μάχη, δίχως παράπονο μὰ μ' ἐλπίδα γιὰ ἕνα γρήγορο γυρισμὸ ὅπως τὸν ὀνειροπολεῖ.

Ὁ Μεντίν ἀποδίνει τὴ χρεωκοπία πολεμικῶς ἐμπνέοντας στὸ ὀλίγο διάστημα της ἐπιτυχίας. Ἦταν σὰν φωτεινὸ μετέωρο ποῦσθυσε πρὶν καλὰ ν' ἀνάψει. Τὰ κατοπινὰ γεγονότα διάλυσαν τὴν πρώτη ἐντύπωσή κι' ἔτσι οἱ ποιητὲς πρὶν νὰ νοιώσουν ὅλο τὸ μέγεθος τοῦ θριάμβου ἔπесαν στὴν ἀπογοήτευση.

Ἐμεῖς στὴν ποίησή μας δὲν ἔχουμε νὰ παραθέσουμε καλύτερα παραδείγματα γιὰ τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς πολέμους της Βενετίας στὴν Ἰλλάδα. Βάζουμε μόνο τοὺς τίτλους τῶν ὧων κατορθώσαμε νὰ μάθουμε: (1)

Σιλβέστρου Ἀλεξανδρείας «*Θρήνος εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Κύπρου*» (2)
Λαονίκου Ζαμέτρα «*Ἡ ναυτικὴ νίκη τῶν Βενετῶν ἐναντὶον τῶν Τούρκων*». Ἰακώβου Τριβόλη «*Ἱστορία τοῦ Ταγιαπιέρα*» (στὴ δημοτικὴ ἀρχ. 16ον αἰῶνα σὲ ὀχτασύλλαβους ὁμοιοκατάληχτους Ἀθαν. Σκληροῦ. «*Ὁ Κρητικὸς πόλεμος 1635 1664 σὲ λαμβικὸς τρέμετρος καὶ σὲ ἀρχαία γλῶσσα*». Ἀνθίμου Διακρούση «*Ὁ Κρητικὸς πόλεμος, γραμμένον στὴ δημοτικὴ σὲ στίχους δεκαπεντασύλλαβους*».

Μαρίνου Τζάνε Μπανιαλῆ «*Ὁ Κρητικὸς πόλεμος*» σὲ δημοτικὴ σὲ δεκαπεντασύλλαβους. Ἰωάννου Μάνθου «*Ἡ συμφορὰ τοῦ Μορέως*» (1690 1715) σὲ δεκαπεντασύλλαβους, Π. Κατσαίτης 1715 σὲ δημοτικὴ μ' ἐντεκασύλλαβους ἀνέκδοτο βρίσκεται στὴ βιβλιοθήκη τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Ἡ Ἰσπανία ἔχει νὰ ἐπιδείξει στὴν περίπτωσή αὐτὴ τοὺς καλύτερους ποιητὲς, ποὺ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ξεπέρασαν καὶ τὰ ὅρια τῆς πατρίδας τους, ὅπως ὁ de Herrera, ποὺ τὰ ἔργα του μεταφράστηκαν στὴν ἰταλικὴ καὶ γαλλικὴ, ὁ de Ercilla, ὁ Corte Real κ. λ. κ. λ. Ὅλοι αὐτοὶ μιλοῦν

(1) Σ' αὐτὸ μὲ ἐδοήθησαν πολὺ ὁ κ. Βουτιερίδης καὶ ὁ κ. Δ. Ζακυθινός.

(2) Ἐπετ. Βυζ. Σπουδῶν 1927. Ὁ Σ. Μενάρδος ἐπίσης στὸ Δελτ. Ἱστορ. Ἱθνολ. Ἑταιρείας 1901 ἀναφέρει ἕνα ἑλληνικὸ θρήνο σχετικὸ μὲ τὴν ἄλωση τῆς Κύπρου. Στὰ *Κυπριακὰ χρονικά* ἀκόμη—1923 25 δημοσιεύονται περὶ ἄλλων Κυπριακῶν θρήνων.

λεπτομερῶς, γενικὰ γιὰ ὅλους τοὺς ἀπελευθερωτικοὺς πολέμους της Βενετίας. Γιὰ τὴ μάχη τῆς Δευκωσίας, τὸν ἡρωισμό τοῦ Μπραγαδίνου, γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς Νχυπάκτου καὶ ἀσχολοῦνται ξεχωριστὰ μὲ τὸν ἡρώα τους Ἰωάννη τὸν Αὐστριακὸ. Πολλὰ μάλιστα ἀπ' αὐτὰ τελειώνουν μὲ τὸ νὰ εἶναι προσωπικὲς ἐποποιεῖς.

Ζάκυνθος Δεκέμβρης 1929.

MARIETTA MINOΤΟΥ

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗ

*Σ' ἔρημο τάφο, ποὺ δὲν τοῦ ἀναψαν καντήλι
καὶ λουλουδιοῦ δὲν τοῦ ἔφτασε εὐωδιά,
γονάτισα δαγκάνοντας βαθεῖα τ' ἀχείλη
κάποια ἀναστρεφ. Ἀγνουσιατικὴ βραδεῖα.*

*Προτοῦ τὰ πρῶτα δάκρυα σφουγγίσω ἀκόμα,
ν' ἀργοσαλεύη νοιώθω ἢ μέσα γῆ
τὸ μαῦρο μου εἶναι ἀνέριο κάρφωσα στὸ χῶμα
καὶ τὸν νεκρὸ καρτέρω, ποὺ θὰ βγῇ!*

*Τὸ μεσονύχτι ἀργά, τὰ πρῶτα σκόρπια ἀστέρια
πρὸς τὸ ἄπειρο μοῦ ὑψώσανε τὸ νοῦ
καὶ πρὶν ἢ αὐγὴ προβῇ μοῦ γέμισαν τὰ χέρια
κι' ὁ τάφος ὁ ἄδειος... μὲ ἀνθία τ' οὐρανοῦ!*

ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

(Καμμιά φορὰ συλλογιόμην πὼς ὅλη τούτη ἡ τρομαχτικὴ κίνηση τῆς Ζωῆς, ποὺ βράζει ἀπὸ μορφές καὶ γραμμὲς καὶ χρώματα, δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ μιὰν ἀγωνιώδη προσπάθειά της γιὰ νὰ ἐκφραστεῖ. Ἡ θεϊκὴ ψυχὴ ποὺ δρᾷ μέσα στὰ ὄντα καὶ μέσα στὰ πράγματα πολεμᾷ νάβγει ὅξω γιὰ νὰ μιλήσει. Γιαυτὸ οἱ μόνοι ποὺ πρέπει νάβῃ ἀξιοσέβαστοι καὶ τιμημένοι μέσα στὴν ἀνθρωπότητα στοχάζουμαι πὼς πρέπει νάβῃ οἱ Τεχνίτες. Αὐτοὶ εἶνε σπῆτες ποὺ μᾶς ἔρχονται ὁλόγισα ἀπ' τὴ φλογερὴ καρδιά τῆς Δημιουργίας. Ἐχουνε στὰ φαρδιά τους τὰ κούτελα τὴν πικρὴ καὶ περήφανη σφραγίδα τῶν ἐξηγητῶν. Αὐτοὶ κρατᾷ τὸ κλεῖδι τοῦ θεικοῦ μυστικοῦ. Ἀκοῦνε τὸν παλμὸ τῶν ὄντων καὶ τῶν πραγμάτων καὶ ξέρουνε τὴν ἀπονήρεφτη γλῶσσα τους, τὴ θαυμαστὴ κι' ἀπόρρητη. Κρατᾷ τὴν ἐκφραση. Εἶνε τὸ λοιπὸν ἀδελφοὶ τοῦ Θεοῦ τῆς Δημιουργίας. Τέχνη θὰ πεῖ ἴσως αὐτὸ: «Ἐκφραση τῆς ζωῆς». Γιαυτὸ εἶνε ἀνάγκη ἢ Τέχνη. Κι' ὁ Θεὸς δημιούργησε γιὰ νὰ ἐκφραστεῖ).

ρέμα έτρεχε ρηχό, βουερό και χαρούμενο. Αιώνες τρέχει έτσι δά. Τρώγει όλοένα τό χώμα και βαθαίνει τό γιατάκι του. Εγύμνωσε τίς ρίζες τών αιώνων δέντρων. Κάτι ρίζες τεράστιες, φριχτές. Έβγαλε στό φώς, μέσ' άπ' τό χώμα πού σεμνά τά σκέπαζε, τά τρομαχτικά τους σχήματα, βασανισμένα σέ άφύσικα και δδυνηρά κινήματα. Ήτανε ρίζες σά γόνατα γιγάντων στραμπουλιγμένα, σά μέλη πού έσπρωχναν μέ έπελπισμένη δύναμη, σά ζωά καταχθόνια πού παλαίδανε δεμένα συναμεταξύ τους μέ τίς μπλεγμένες κουλουρες τών κραταιών τους κορμιών. Ήτανε μιá ρίζα πού βαστοδσε σφιγμένη μέσα στην Τιτανική φούχτα της μιá στρογγυλή μαρμαρόπετρα ως εκατό δκάδες. Τή βαστούσε άνάερα, νά, έτσι δά ψηλά, και ποτέσ δέν ήτανε για νά της ξεφύγει ως τά συντέλια του κόσμου. Τήν έδεσε μέ τά τερατώδικά της δάχτυλα σά μέ άλυτα πλοκάμια. Τήν έσφιγγε μέ πάθος άγριο. Μέ λύσσα έρωτικού πνιγμού. Ήτανε ένα φοβερό κι' εξαίσιο θέαμα. Ήτανε ρίζες σάν ανασκελωμένες γιγάντισες γυναίκες, πού αποξυλώθηκαν εκεί άπό μιá φριχτή κατάρα, μέσ στον πιό άδάμαστο σπασμό του έρωτικού του παροξυσμού. Και τό νερό άφριζε άνάμεσα στ' άνοιχτά τους μέλη δίχως νά δροσίζει την κόλαση του γεννητικού μαρτυρίου των. Ήτανε κάτι ρίζες στρεβλές σάν άγάνταστα ζωά του νερού, μέ άδρή πέτσα, πού ζάρωνε και φρικιούσε. Είχανε χοντρές κι' άνάριες ξυλότριχες. Θαρρείς και πέρνανε φόρα για νά χυμήξουνε βαθείá ως την καρδιά της Γης, νά βουτήξουνε ως τά φοβερά σπλάχνα της, πού κουφοδράζουν τά λυωμένα μέταλλα και καίγονται βουδά.

Ή Γή! Ποιός θα μάς τραγουδήσει τη Γή; Ποιός θα έκφράσει τά χρυσάφενια δίχτια του φωτός πού ακούραστα μπλέκονται και ξεμπλέκονται κάτω στον άμμουδερό βυθό της στρωτής άκρογιαλιάς. Ή άμμουδιά εινε γλαυκή, τό νερό εινε σάν άέρας πού σαλεύεται κι' ό ήλιος πορπατά πάνω στα μικρά κυματάκια. Δέν εινε καν άκόμα κυματάκια, μόν' εινε άπειρα νερένια χαμόγελα πά στην επιφάνεια. Εινε εκεί κάτω πετραδίτσες πολυχρώματες, κόκκινα γλυμμένα κεραμιδάκια, κίτρινα λιτρίδια, μαδιές πεταλίδες, χουχλίδια ψιχαλιστά, τριανταφυλλιά και στριφτά κοχίλια, και τσόφλια σιντεφένια άπό πεθαμένα δστρακα.

Κάθονται εκεί στο βάθος της γαλήνιας άκρογιαλιάς και χαίρουνται τη λιακάδα μέσ' άπ' τό διάφανο νερό εις αιώνας αιώνων. Εινε κάτι μικρά ψάρια γιομάτα έλατήρια, πού μπατσιζουνε ξαφνικά την άπανωσιά του νερού μέ τό φιογκάκι της ούρας τους. Κατόπι χύνονται του βάθους σάν άσημένια θαυμαστικά! Οί σταυροί άπλώνουνε έρεθισμένοι τά κοκκινωπά πλοκάμια τους και φαντάζονται πώς εινε ταστέρια του βυθού. Κατόπι έρχεται ή νύχτα γιομάτη μυστήρια και μυστικές φωνές. Ό ούρανός άνοίγει τ' άμέτρητα άσημένια ματάκια του κι' οί κωλοφωτιές άνάδουνε μέσ τον κάμπο χιλιάδες τά πράσινα φαναράκια τους.

Είμαστε οί έραστές της Γης. Οί λάγνοι έραστές της Γης. Και γυρεύουμε τον Τεχνίτη πού θάκουμπήσει τό μάγουλό μας στο ζεστό της κόρφο, και

θα μάς κάνει νά φουγκραστούμε τη βαθείá μυστική καρδιά της πού χτυπά και ζει. Ένας ύμνος τινάζεται άπ' τά εγκατά της τά κεντρισμένα άπ' την παντοδύναμη Γεννητική Μανία. Ένας ύμνος άπό αύλους και τύμπανα προστάζει τον έρωτικόν άγώνα και τό θάνατο πού γεννά τη ζωή. Γυρεύουμε τον τεχνίτη πού θα μάς ξαμολήσει μέσα σαυτή τη δίνη του φωτός και της κίνησης, για νάφεθούμε σάν ένα λαφρό φυκι στο ρέμα του Όκεανου, σάν ένα χρυσό μόριο σκόνης μέσα σέ μιá φοδχτα ήλιο. Γυρεύουμε τον Τεχνίτη πού θα βάλει στα διψαλέα χείλη μας τη φουσκωμένη θρεια ρώγα της ζωής. Πού θα μάς κάνει δλους τρελλούς, τρελλούς έραστές της Γης.

(Θά πεθαίνουμε ένα σιωπηλό βράδι, και τά λουλούδια θα εξακολουθοϋν νά σκάζουν σάν πυροτεχνήματα μέσα στη χλόη. Οί καινούριες φυλλωσιές θα τραγουδοϋν κάθε καλοκαίρι ψηλά πάνου στις λευκες, κι' ή θάλασσα θα τραγουδεί και τά τριαντάφυλλα θα βασιλεύουν. Κ' έμεις θάμαστε πεθαμένοι. Όμως τάηδόνια θα τραγουδοϋν. Οί γυναίκες θα εινε πάντα ώραιες, ώραιες και ποθητές σάν όλα μαζύ τά αγαθά του Θεού. Τά μάτια τους θα χαμογελοϋν και τά δόντια τους θα εινε άσπρα σάν τό χαλάζι. Τά βιολιά θα λαλοϋν πάντα, οί λαγώνες θα καλοϋν διψαλέοι για τη γλυκιά δημιουργία κι' οί ρώγες τών κοριτσιών θα εινε σάν τάγουρα βατόμουρα. Τό σϋκο της Ζωής θάνε πάντα φουσκωμένο άπό τό μέλι!)

Άγαπημένοι, θα προφτάξουμε νά τραγουδήσουμε τό υπέρτατο τραγοϋδι, τό τραγοϋδι της Γης;

(Άπ' τη Δέσβο)

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ

ΖΗΛΕΙΑ

Τη χάρη σου λιμνίζομαι, χωριάτη,
τό βάδυ όντας γυρίζεις στο καλϋβι
περνώντας άπ' τ' άγροϋ τό μονοπάτι
μέ τό τραγοϋδι πού τον κόπο άμοίβει.

Κάτου θα πέσεις άπό τη δροσάτη
κληματαριά τ' άστέρια πού σου κρύβει
νά κοιμηθείς βαθείá. Πιό πέρα τό άτι
κι' ή φτώχεια σου όλο γύρω πού σε θλίβει.

Την Κυριακή θα πās στο έρημοκλήσι
για νά ίκετέψεις τό Θεό νά βρέξει
στά στεϊρα τά χωράφια σου. — Ό άς κλείσει

και μένα μου ή ψυχή την καλωσύνη,
πού, όντας ό πλούσιος θέλει νά σε έμπαίξει,
τό πρόσωπό σου ήσυχά ήλαρύνει.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

Θ Ρ Υ Ψ Α Λ Α

Χαρακτηριστική ένδειξις τῆς σχέσεως τοῦ νεωτέρου πρὸς τὸν ἀρχαῖον κόσμον δύναται νὰ εἶναι καὶ ἡ ἐξῆς: ὅτι ἡ πρὸς τὸ Σούνιον νῆσος τοῦ Πατρόκλου ὀνομάζεται σήμερον Γαῖδουρονήσι.

Τοῦ ζώου ἡ ἀξία ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ἰδίως ἐμφάνειν, ἐνῷ ἐξ ἄλλου βλέπεις ἄνδρα θαυμασίου καὶ ἀξιοπρεπεστάτου ἐξωτερικοῦ, καὶ ἐνῷ νομίζεις ὅτι πρόκειται τὸ ὀλιγώτερον περὶ Ἀρεοπαγίτου, αὐτὸς πουλεῖ πασατέμπο.

Οὐδέποτε μία ὡραία κεφαλὴ διετιμήθη εὐτελέστερον ἀπὸ τὴν κεφαλὴν μιᾶς ἐκ τῶν Καρυάτιδων τοῦ Ἐρεχθείου ποῦ ἐπωλήθη δραχμὰς 24.

Εἰς τὰ Βιβλιοπωλεῖα συναντᾷ κανεὶς δύο παραλλήλους ἀλλ' ἄνομοιστάτους τύπους: ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων καὶ ἀνθρώπους τῶν ἀναγνωσμάτων. Οἱ πρῶτοι ἐπιθεωροῦν ὅλα τὰ βιβλία καὶ δὲν ἀγοράζουν τίποτε, οἱ δεῦτεροι ἐρωτοῦν τί νέον ἐξεδόθη καὶ τὸ ἀγοράζουν διὰ νὰ ἀποδείξουν ὅτι εἶναι ἐνήμεροι εἰς τὴν φιλολογικὴν διεθνή κυρίως, κίνησιν.

Δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι τὸ παρελθὸν ὑπῆρξεν ἀπλῶς κάποτε μέλλον, ἀφοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ δημιουργῇ πολλῶν τὸ μέλλον. Ἀπόδειξις ὅτι τὸ προτασσόμενον εἰς τὰ ἐπισκεπτήρια πρ. (δηλ. πρῶην) παρέχει εἰς τὸν τιτοφόρον τὰ προσόντα διὰ πᾶσαν σημαντικὴν τοποθέτησιν.

Ὅχι μόνον ἡ εὐφορία τῆς γῆς δημιουργεῖ τὴν σωματικὴν ὀκνηρίαν τῶν κατοίκων, ἀλλὰ καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ἐντυπώσεων μιᾶς χώρας τὴν πνευματικὴν ἀδράνειαν καὶ ἀτονίαν.

Ὅλα τὰ πράγματα γεράζουν καὶ ὅλα προκαλοῦν τὴν σχετικὴν φιλοσοφικὴν μελαγχολίαν, ἀλλὰ τὸ θλιβερότερον γῆρας ἐμφανίζει τὸ βιβλίον ποῦ ξεθώργιασε μέσα στὴ σκόνη καὶ στὴ λησμονιά, μὲ τὰ φύλλα ἄκοπα.

Μόνον ὁ ἄνθρωπος τῶν σπιτικῶν παραδόσεων ποῦ ἐνυμφεύθη κόρην τῶν ταξειδιῶν, καὶ τὰ παιδιὰ του, ὅταν ἐμεγάλωσαν τοῦ ἐφευγαν ἓνα ἓνα, εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσῃ τὸν πόνον τῆς κότας ποῦ ἐξεκλώσθησε περὶ δικτύουλα.

Ἄν μ' ἐρωτήσουν κάποτε: «ποία εἶναι ἡ μᾶλλον ἀπρόβλεπτος ἐρώτησις τὴν ὁποίαν ἀκούσατε στὴν ζωὴ σας;» θὰ ἐνθυμηθῶ ἐκείνην ποῦ μοῦ ἀπηύθυνε κάποτε μία Κυρία εἰς τὸν δρόμον:

— Μπᾶ! δὲν ἐπεθάνατε σεις;!

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ

ΕΙΣΑΙ ΜΙΑ ΠΛΑΝΗ ΕΛΠΙΔΑ

Μὴ δείχνεσαι σὰν ὄνειρο, εἶσαι μιὰ πλάνη Ἑλπίδα, δὲ μάπατᾷς, ἀκίνητη στὸ κάλεσμά σου στέκω, τί κι' ἂν χορεύης ξωτικά σὰν μιὰν ἀρχαία Βακχίδα μπροστά μου, ἐνῷ τῆς λησμονιάς τὸ πέπλο πιά ἐγὼ πλέκω;

Ἀδίκως, ὅλα πέθαναν κι' ἀπαύδησα ἀπ' τὸ κλᾶμμα, κι' ὅλα κοιμοῦνται στὸ πυκνὸ σκοτάδι κι' ἡσυχάζουν, ξέρω καλά, εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνῃ πιά ἓνα θᾶμμα, ναί, κι' οἱ αὐγὲς ποῦ ὑπόσχεσαι, ἄλλοι πιά δὲ χαράζουν....

Δὲ θέλω πλᾶνο φάντασμα νᾶνοῖξω πιά τὰ μάτια καὶ βλέποντάς σε δύναμη νᾶντλήσω γι' ἄλλην πάλιν, ἀδύνατο νᾶγωνιστῶ γι' ἀπόρητα παλάτια κι' ἀπὸ νεκρῇ ποῦ κείτομαι νᾶνορθωθῶ καὶ πάλιν.

Δὲ θέλω πιά οὔτε στῷνειρο νὰ σὲ θωρῶ πλανεύτρα, ποῦ ἐκούφανες κι' ἐρήμαξες τὰ νεανικά μου στήθη, γνωρίζω τὴ γοητεία σου κι' ἀπ' ἄλλοτε, εἶναι ψεύτρα, κι' ἔσυρε μύρια πίσω τῆς ὡς μένα ἄρρωστα πλήθη.

Κουράστηκα, μὲ πλάνεσε χίλιες φορὲς τὸ φῶς σου καὶ σκέλεθρο ἀνηφόρισα σὲ μιὰ κορφὴ νᾶνέβω, καὶ σ'εἶδα πλᾶνα νὰ γελάς, ὅταν σὰν ρέπιο ἐμπρός σου, μείδες νὰ πέφτω νὰ κυλᾶ κι' οἶχτο νὰ σοῦ γυρεύω!

Εἶσαι μιὰ πόρνη ποῦ ἄσεμνεῖ μπρὸς σέβαν ποῦ πεθαίνει καὶ μέσ' τὸ ψυχορράγημα τὴ σάρκα του ἐρεθίζει, κι' ἐνῷ τοῦ τάζει μιὰ ἡδονή, τὸ τέλος του μακραίνει καὶ τὴ στερνὴ ἀγωνία του σὲ ράκη τὴν ξεσχίζει.

Φύγε ἀπὸ μπρός μου ἀσύγκριτη στὴν πλάνη γοητεία, στὸν τάφο αὐτὸ ποῦ ἡσύχασα μὴ θῆς νὰ μὲ ταράξῃς, νὰ θῆς νὰ παίξῃς μὲ νεκρό, εἶναι ἐγκλημα, ἁμαρτία, κι' εἶν' ἄνθρωπο στὴν ἡττα του τὴ νίκη σου νὰ κρατῇς!

Μακάβριος στὸν τάφο μου εἶν' ὁ χορὸς σου Ἑλπίδα, φρίκη νὰ θῆς γιὰ χιλιοστὴ φορὰ πιά νὰ ξυπνήσω, ὦ, μὴ χορεύεις ξωτικά σὰν μιὰν ἀρχαία Βακχίδα, ἀνώφελο ἂν ὑπόσχεσαι, πιά δὲ θὰ σᾶκλουθῇσω!

XI 1929

ΡΙΤΑ Ν. ΜΠΟΥΜΗ

ΞΕΡΩ....

Ξέρω κάποιο δρομάκι ηλιολουσμένο
 μές στοῦ χειμῶνα τ' ἀπομεσημεριανὰ
 καὶ τὸ διαβάτη τὸ συλλογισμένο
 ποὺ ἀργοπερπάτητα τέτια ὥρα τὸ περνᾷ.

Τὶς δεποινίδες, ξέρω ἀκόμα, τὶς κομπῆς
 ποὺ τὸ διαβαίνουν τυλιγμένες μές στὶς κάπες.
 Καὶ τὸ θυμάμαι, τὸ θυμάμαι ὡς νᾶταν ψές,
 ποὺ στὸ δρομάκι ἀνθίσαν κάτι ἀγάπες...

Τὸ ξέρω τὸ δρομάκι μυρωμένο
 στῆς ἀνοιξης τὰ πορφυρένια δειλινὰ
 καὶ τὸ διαβάτη τὸν πικροθλιμμένο
 κατὰμονος ποὺ τώρα πιά ἀπὸ κεῖ περνᾷ...

(Ξέρω κάτι λογάκια ποὺ σβυστήκαν
 πρὶν νὰ προφτάσουν, στὸ δρομάκι, νὰ εἰπωθοῦν. ...
 Ξέρω τὰ ρόδα πιά ποὺ μαραθῆκαν
 ὡς καὶ τὰ ρόδα τὰ μαβιά ποὺ ἀκόμα ἀνθοῦν. ...)

ΜΙΜΗΣ ΠΟΜΟΝΗΣ

ΜΙΑ ΚΟΥΒΕΝΤΑ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Ἕνας φίλος μιά ἡμέρα μοῦ εἶπε : σεῖς ποὺ δουλεύετε γιὰ τὸ Μέλλον εἶναι κάτι ποὺ τὸ ἀφήνετε παρήμερα. Μᾶς καθορίζετε μέσα σὲ φωτεινὸ περιγράμμα ἀπὸ λογικὴ σαφήνεα τὶς δημοκρατικὲς διεκδικήσεις σας. Μᾶς δίνετε τὸ ρυθμὸ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Μᾶς μιλάτε γιὰ τὴν προστασία ποὺ θὰ δώσετε στὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρευνας γιὰ νὰ χρησιμοποιοῦνται σωστὰ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τὰ συμπεράσματά της καὶ νὰ καλλιτερεύουν τὴ ζωὴ του. Τὶς καθαρές ὅμως πνευματικὲς ἐκδηλώσεις του, γενικὰ τὴν Τέχνη, τὴν λησμονάτε. Μήπως προβλέπετε πῶς δὲν θὰ μπορέσετε νὰ τὴν ξυπνήσετε ἀπὸ τὸ λήθαργο ποὺ εὐρίσκεται σήμερα, καὶ τὴν κατάπτωσή της. καὶ γι' αὐτὸ τὴν προσπερνάτε;

Δὲν θὰ δώσω ἀναλυτικὰ τὴν κουβέντα πάνω στὸ θέμα αὐτὸ μὲ τὸ φίλο μου. Θὰ ἦταν πολὺ μακρυνὸ καὶ ἴσως κουραστικόν. Θὰ δώσω μόνο μιὰ γενικὴ σκιαγραφίᾳ της. Μοῦ εἶπε ὁ φίλος μου καὶ ἄλλα πολλά. Καὶ εἶδα νὰ κρυφοκαίει μέσα τελευταία ἐκατὸ πενήντα χρόνια της. Ἐπαναστάσεις, πόλεμοι, κρίσεις ἀδιάκοπες, μοκρατία. Μία γραμμὴ ποὺ ἀνεβαίνει ἀδιάκοπα, φέρνοντας καινούργιες καταχρήσεις γιὰ τὸν ἄνθρωπο, περισσότερὴ εὐτυχία στοὺς καταφρονεμένους τῆς ζωῆς, ἀτὴν ἴδια γραμμὴ ποὺ νὰ ἀνεβαίνει ἀδιάκοπα, ἢ μήπως παρουσιάζεται ἀντίθετη κίνησις; Ἡ κατάπτωση. Ἡ υποχώρησις ἀπὸ τὸ ἀπόλυτο στὸ σχετικόν. Ἀπὸ τὴν τέχνης χωρὶς ὄρα, χωρὶς μέθοδο, χωρὶς ρυθμὸ καὶ ἀντίληψη τοῦ ὁραίου; Μή-δημιουργοῦμε στὴν τέχνη μιὰ κρυφὴ πληγὴ, ποὺ τῆς ἀφαιρεῖ σιγά-σιγά τὴ ζωὴ γιὰ νὰ τὴν φέρει τελικὰ στὸν θάνατο;

Αὐτὴ ἦταν ἡ ἀνησυχία τοῦ φίλου μου. Εἰλικρινῶς, ἀνεπιτήδευτη, χωρὶς ὑπεροβουλία. Τὴν ἀκούσα μὲ σεβασμό. Θὰ πρόσθετα μάλιστα μὲ κάποια ἀμηχανία. Πῶς θὰ μπορούσα νὰ ἀρνηθῶ τὴν ἐκδηλῆ κατάπτωση ποὺ παρουσιάζει τὸ ἐπίπεδο τῆς Τέχνης στὴν ἐποχὴ μας; Καὶ εἶπα στὸ φίλο μου.

— Μᾶς ἔδωσες ἓνα ὥρατο σχῆμα. Οἰκονομία. Πολιτικὴ. Τέχνη. Οἱ τρεῖς κύριες μορφές ποὺ πέρνει ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν τὶς φαντάζεσαι μάλιστα ἀνεξάρτητες. Ἀλλοῦ δὲν θὰ μοῦ ἔλεγες : Δημοκρατία, μηχανισμός, κατάπτωση τῆς τέχνης. Αὐτὸ εἶναι σωστό. Κάτι τὴ συνδέει. Ἄν θὲς μάλιστα καλλιτέρετα ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία καθορίζει τὰ ἄλλα. Ἡ οἰκονομία. Ἄρα στὴν ἐποχὴ μας ὁ μηχανισμός. Εἶναι ὅμως τὸ σχῆμα ποὺ μοῦ ἔδωσες σωστό; Νομίζω ὄχι. Γιατὶ σχῆμα λογικὸ πέρνει τὶς ἐξωτερικὲς μορφές, καὶ ἀγνοεῖ τὶς ἐσωτερικὲς ἀντιθέσεις τῶν πραγμάτων. Μηχανισμός στὴν οἰκονομικὴ παραγωγή, Δημοκρατία στὴν πολιτικὴ λειτουργία, εἶναι δυὸ θέσεις ποὺ ἔφτασε ἡ ἀλληλοδιάδοχη ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου καὶ ποὺ κυριάρχησαν ἀπέναντι στὶς λοιπὲς μορφές ποὺ πῆρε ὡς τώρα ἡ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ὁργάνωσή του μέσα στὴν κοινωνία. Κατάπτωση τῆς τέχνης ὅμως δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Εἶναι τὸ συμπέρασμα ποὺ βγάξεις σὺ ἀπὸ τὴ σημερινὴ θέση τῆς τέχνης. Ποιὰ ὅμως εἶναι αὐτή; Ἀντὶ νὰ τὴν γυρέψεις καὶ νὰ τὴν ξεχωρίσεις ἀντὶ νὰ βρεῖς τὴν ἐπικρατέστερη μορφὴ της, ὅπως ἔκανες γιὰ τὴν Πολιτικὴ καὶ τὴν οἰκονομία, καὶ νὰ καθορίσεις τὴν κοινωνικὴ αἰτιολογία τῆς ἐβλαβερύτου σκέλους τοῦ σχήματος σου ἓνα αὐθαίρετο, ἀφοῦ εἶναι ὑποκειμενικόν, συμπέρασμα σου καὶ τὸ συμπλήρωσες. Ἐδωσες ἔτσι τὴ λογικὴ, ὄχι ὅμως καὶ τὴν ἐμπειρικὴ, διέξοδο στὴν ἀνησυχία σου. Ἄν δὲν ἔκανες ὅμως αὐτὸ θὰ ἔβλεπες πῶς ἡ τέχνη δὲν πρόλαβε ἀκόμα νὰ δεχθεῖ τὴν ἐπίδραση, ποὺ ἀσφαλῶς θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχει ἀπάνω της, τὸ ἀνέβασμα τῶν καινούργιων δυνάμεων στὴ ζωὴ. Ἡ Τέχνη, ἐκφραση τῆς διανοητικῆς λειτουργίας, εἶναι ἀκόμα σήμερα τὸ προνόμιο τῶν λίγων, δὲν ἀνήκει στὴ Δημοκρατία. Οἱ λαϊκὲς δυνάμεις πρὶν νὰ φτάσουν στὴν τέχνη, ἔχουν ἀκόμα πολλὰ νὰ κατακτήσουν, καὶ ἔξω ἀπὸ μερικὰ σποραδικὰ φαινόμενα, δὲν ἔχουμε ἀκόμα δείγματα γιὰ τὶς καλλιτεχνικὲς οἰκειότητές τους καὶ τὴν ἐπίδραση ποὺ θὰ ἔχουν στὸν κύκλο αὐτὸ τῆς ἀνθρώπινης λειτουργίας. Ἡ τέχνη λοιπὸν ποὺ βλέπεις σήμερα ἀσφαλῶς δὲν εἶναι αὐτὴ ποὺ θὰ ἀποδώσει ἡ δημοκρατικὴ προώθησις ποὺ ἔφερε ὁ μηχανισμός, ἀνήκει στὸ παρελθόν. Στοὺς λίγους, ποὺ ἂν χάνουν ὁλοένα τὴν οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ἐπίδρασή τους, βαστοῦν ἀκόμα ζηλότυπα στὰ χέρια τους, τὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ἡ τέχνη τους λοιπὸν, καὶ ὄχι ἡ τέχνη τῆς Δημοκρατίας, πέφτει. Ὅ,τι τὴν κάνει παθητικὴ καὶ ἀδύνατη εἶναι αὐτὸ ποὺ τῆς δίνει ἡ γενεὰ ποὺ σβύνει, καὶ ὄχι ἡ γενεὰ ποὺ ἔρχεται. Αὐτὴ δὲν ἔδωκε ἀκόμα τοὺς πνευματικούς καρπούς της. Ὡς ποὺ νὰ τοὺς δώσει τὸ τρίτο σκέλος τοῦ σχήματος σου πρέπει νὰ μείνει ἀσυμπλήρωτο. Θὰ τὸ συμπληρώσει στὴν κατάλληλη στιγμή ἡ πηγαία δημιουργικότητα ποὺ ἀναγκαῖα περιέχεται στὶς τεράστιες δυνάμεις ποὺ φανερώνουν στὴν ζωὴ ὁ μηχανισμός καὶ ἡ δημοκρατία.

Αὐτὲς ἦταν οἱ γενικὲς γραμμὲς τῆς κουβέντας ποὺ ξαναθυμῆθηκα.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΣΩΜΕΡΙΤΗΣ

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Bibliographie Ionienn

Πρὸς τὴν καὶ.

19.—«Πίναξ τῆς Συγκλήτου τῆς Νήσου Ζακύνθου διὰ τὸ ἔτος 1841, περιέχων κατὰ τὸ 20ὸν Ἀρθρον, Τμήμα, 2ον, Κεφάλαιον 3ον τοῦ Πολιτεύματος τοῦ Κράτους τούτου τοῦ ἔτους 1817, τὸν μεταρρυθμισθέντα Κατάλογον τῶν Εὐγενῶν Κυρίων Ἐκλογέων τῆς ἐρηθείας Νήσου. Κέρκυρα, 13 Ὀκτωβρίου 1841 Ε. Ν.»

Εἰς 8ον, 22×32 ἐκ. μ. σελ. 4. περιλαμβάνει κατ' ἀλφάβητον ἐν 8λφ 393 ὀνόματα Εὐγενῶν Κυρίων, εἰς τὸ τέλος — Ἐπιδιοκιμοσιεῖς, Κατ' Ἐπιταγὴν τῆς Βουλῆς, Α. Δ.

Δούσμανης, Προσωρ. Ἐξαπορ. τῆς ΒΟΥΛΗΣ, εἰς τὸ Γενικὸν Διαμέρισμα.—Γ. ΛΟΓΟ-
ΘΕΤΗΣ, Ὑπαρχος (sic) Ε. ΜΕΤΑΞΕΑΣ, Εἰσαγγελεὺς καὶ Πάρεδρος. Δ. ΜΕΡΚΑΤΗΣ
Ἐξαπορρήτων τοῦ Ὑπαρχείου (sic) καὶ Πάρεδρος.

20.—«Π βακτηρία κατὰ τῶν ψευδοιθαρίων, ἧτοι Ἀνασκευὴ τῆς ὑπὸ Ροβέρτου
Πελεκάση ἐσχάτως δοθείσης ἀπαντήσεως, ὑπὸ Δρος Χαράλαμπος Καρούσου, Ἰε-
ροσπουδαστοῦ. Ἐν Ζακύνθῳ ἐκ τῆς τυπογραφίας ὁ Ζάκυνθος Κωνσταντίνου Ἰε-
ροσολύμου 1851».

Εἰς 4ον, σελ. δ'. +70+1 λευκόν.

Ἐν σελίδι α'. ἀφιέρωσις—Τῷ Πανιερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Ζακύνθου καὶ Ἐξάρχῳ
τῆς Ὁρθόδοξου Ἰονικῆς Ἐκκλησίας Νικολάῳ Κοκκίνῳ, σεβασμοῦ καὶ ἐκτίμησεως τεκ-
μήριον, ὁ συγγραφεὺς ἀνατίθησιν.—σελ. β'. δευτέρα ἀφιέρωσις, σελ. γ'. τῶν κυρίων
παροραμάτων διορθώσεις, σελ. 70 τέλος, σελ. 71 ἐιδιοποιήσεις, ἐν τῷ α'. φύλλῳ μικρο-
γραφία.

21.—«Διαλογικὰ Γυμνάσματα, ἧτοι συλλογὴ λέξεων, φράσεων, ἰδιωτισμῶν, ποι-
κίλων διαλόγων, παντοίων ἐπιστολῶν καὶ ἄλλων ἐγγράφων, νομισματικῶν πινά-
κων κτλ. Ἱταλιστὶ, Ἑλληνιστὶ, Γαλλιστὶ καὶ Ἀγγλιστὶ, πρὸς χρῆσιν τῶν σπουδα-
στῶν καὶ τῶν περιηγητῶν, Ζακύνθῳ (sic) Σέργιος Χ. Ραφτάνης ἐκδότης ΛΩΣ'
(1860) Ἐπιφυλαττομένου παντὸς δικαιώματος.

Εἰς 8ον, ἐκ σελ. 484. Ἐν σελ. 2—Ζακύνθῳ, τυπογραφεῖον ὁ Παρνασσὸς Σεργίου Χ.
Ραφτάνη, βραδευθέντος εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις Ὀλύμπια 1859.

22.—«Πρακτικὰ κατὰ τὴν ὕψωσιν τῆς Ἑθνικῆς Σημαίας ἐπὶ τοῦ Φρουρίου. Ἐν
Ζακύνθῳ τῇ 1ῃ Ἰουλίου 1864. Ἑθνικὸν Τυπογραφεῖον ἢ Ἀύγῃ».

Εἰς 4ον, ἐν σχήματι ἡμιφύλλου καὶ ἐντὸς τυπογραφικοῦ πλαισίου. Ἀρχεται:—Ἐν
Ζακύνθῳ. τῇ 21 Μαΐου Ἔτ. Ἐλ. τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον κτλ. τὸ ὅλον καίμενον
εἶνε τετυπωμένον δι' ἐρυθρὰς μελάνης, εἰς δύο στήλας. Μετὰ τὸ τέλος ἐπονται κατὰ
τὴν αὐτὴν τοῦ πρωτοτύπου τάξιν αἱ ἐξῆς ἰδιόχειροι ὑπογραφαί:

Σπυρίδων Καρβελλὰς ἐπαρχος.

Δ. Ι. Πατέλλης, Ι. Ἀρβανιτάκης, Γεώργιος Μερκάτης,

Κούρτσολας, Ἰωάννης Τ. Σιγούρος, Ι. Δισγαρᾶ (sic)

Ὁ Γραμματεὺς Ἰωάννης Πλαίσας.

Δημοσ. Βιβλιοθ. Ζακύνθου, «Φιλελεύθερος» Ἐφημ. Ζακύνθου, 1914 ἀριθ. 128.

23.—«Νέον ἀναγνωσματάριον, μεθοδικώτερον καὶ διδακτικώτερον ὑπὸ Ἀ. Σα-
κελλαρίου Σχολάρχου Ἰωαννίνων. Ἐν Ζακύνθῳ, τυπογραφεῖον ὁ Παρνασσὸς τοῦ
ἐκδότου Σεργίου Χ. Ραφτάνη 1565».

Εἰς 4ον μικρ. ἐκ σελ. 119+1 λευκὴν, σελ. α'.—Πρὸς τοὺς Διδασκάλους, Ἐρρωσθε,
Ἀναστ. Σακελ.

24.—«Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ Ναῷ τῆς Μητροπόλεως Ζακύνθου τῇ 25 Μαρ-
τίου 1897 ἐντολῇ τοῦ κ. Νομάρχου ὑπὸ Ὁδωνὸς Ρέντζου. Ἐν Ζακύνθῳ (sic) Τύ-
ποις Ε. Καποκεφάλου 1897».

Εἰς 4ον, 16×24 ἐκ. μ. καὶ σελ. 16, περατοῦται διὰ τριῶν στροφῶν τοῦ Σολωμοῦ.

«Τὸ σημεῖο ποὺ προσκυνᾶτε
εἶνε τοῦτο καὶ γι' αὐτὸ
ματωμένους μᾶς κυτᾶτε
στὸν ἀγῶνα τὸν σκληρό».

(Στροφ. Α'.)

Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Α. Θ.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ

Ἀγγέλου Θ. Σημηριώτη.— *Ἀστραία* δράμα σὲ πράξεις τρεῖς καὶ εἰκόνες πέντε.
Ἀθήνα 1929.

Τὴν ἐποχὴ πού στήν Ἀθήνα ἀπὸ τοὺς τρεῖς θιάσους πού μποροῦν νὰ ἐνδιαφέ-
ρουν τὸν ἀναγνώστη, ὁ ἕνας ἐξακολουθεῖ νὰ μεταφράζῃ τῆς φυλλαδίτσας τῆς
γαλλικῆς εἰκονογραφημένης, ὁ ἄλλος μὲ τὸ νὰ παίξῃ νεωτεριστικὰ ἔργα, φαίνεται
σὰν ὑποκατάστημα τῶν Παριζιάνικων θεάτρων πρωτοπορείας. καὶ εἶναι σὰν νὰ
μὴν εἶναι, ἀφοῦ τὼβαλε φαίνεται τάμα νὰ μὴν παίξῃ ἑλληνικὰ ἔργα ὡς τώρα
τοῦλάχιστον, καὶ ὁ τρίτος, ὁ περὶ ἐνδιαφέροντων ἀπ' ὅλους, ὁ θιάσος τῶν «Νέων»,
ἔδειξε μόνος ἐλπίδες μέσα σὲ ἀρκετὴ νεανικὴ ἀπειρία, ἀλλὰ καὶ μόνος ἐξυπηρέ-
τησε τὸ ἑλληνικὸ θέατρο, καὶ γι' αὐτὸ μόνος ἐνδιαφέρει—τὸ ξαναλέμε—αὐτὴ τὴν
ἐποχὴ ἓνα θεατρικὸ ἔργο σὰν τὴν *Ἀστραία* ἔρχεται σὰ μιὰ διαπίστωση τῆς μὲ
κάθε τρόπο ὑποστήριξης τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου. Τὸ ἄμειρό μας τὸ θέατρο! ἐδῶ
κι' ὀγδόνα χρόνια τὸ λυσοκοπάνισε τὸ ἰταλικὸ μελόδραμα, καὶ δὲν ξεψύχησε.
Πρὶν πενήντα χρόνια—πάντα μὲ κυβερνητικὴ ὑποστήριξη—ἡ γαλλικὴ ὀπερέττα τὸ
κατατάσκει ἀλλὰ πάλι στάθηκε σὶὰ πόδια του καὶ ἀντίσπερ σὶὰ χαριτωμένο κω-
μειδύλλιο. Σήμερον τοῦ στήνει ἀμείλιχτο πόλεμον ἢ συστηματικὴ κακὴ μετάφραση
ποῦ κατάντησε ἐθνικὴ παιὰ βιομηχανία! Τὶ καμάρι μας ὅλη μας ἡ δημιουργη-
κόττητα νὰ μὴν ξεπερνᾷ τὴ δουλοπρέπεια τῆς μετάφρασης! Κακομεταφράζουμε τὰ
ἔργα, κακοαντιγράφουμε τίς σκηνοθεσίαις—ἔξω καὶ κι' ἐγὼ ἀπὸ τὸ Παρίσι!—
καὶ θεωροῦμαστε πολιτισμένοι. Ὅσο γιὰ τὸ ἑλληνικὸ θέατρο, τύφλα νᾶχη ὁ Μα-
ναλίδης! Δὲ βαριέσαι! Ἑλληνικὸ θέατρο δὲν ὑπάρχει.

Τὸ ἔργο τοῦ κ. Σημηριώτη ἔρχεται σὰ μιὰ διάψευση. Ἐκεῖνο πού μὲ κάμει
νάπορῶ εἶναι πῶς ἴσα μὲ σήμερον δὲν παίχτηκε ἓνα τέτοιο ἔργο. Βέβαιον πῶς ἂν ὁ κ.
Σημηριώτης ὑπόγραφε Simirioti καὶ τύπωνε τὸ ἔργο του σὲ ξένῃ γλῶσσᾳ, οἱ
θιασάρχες μας θὰ τὸ πολιορκούσαν.

Θεατρικὸ ἀριστούργημα δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ πῇ πῶς εἶναι ἡ *Ἀστραία*. Στὴ
σύγχρονη ὁμῶς ἑλληνικὴ παραγωγὴ καὶ στὴν παιζομένη στὴν Ἑλλάδα Εὐρωπαϊ-
κῇ, κατέχει ἀναμφισβήτητα ἐξέχουσα θέση. Ὅ,τι μὲ κάνει νᾶχω ἐπιφυλάξεις εἶνε
ἡ ἐπαμφοτερίζουσα τάση τοῦ ἔργου. Πρωτότυπον στὴν σύλληψιν ἔχει ἀπόδοπτα,
καὶ τὸ συντηρητικὸν στὴν ἐκτέλεσιν. Φαίνεται πῶς ὁ κ. Σημηριώτης δὲν τόλ-
μησε καθαρὰ νὰ τραβήξῃ τὸ δρόμον του στοὺς ὀρίζοντες πού τοῦ ἀνοίγει ἡ πρω-
τοτυπία τοῦ ἔργου του. Ἡ θεωρία τοῦ Αἰώνιου Γυρισμοῦ, ἡ διπλοποίηση τῆς
προσωπικότητος, τὸ ὑποσυνείδητο παρ' ὅλη τὴν ποιητικὴν ἐκφραστικὴν δύναμιν πού
χαρακτηρίζει τὸν ποιητὴ τῶν «Μαύρων Κρίνων» μένουσαν ἀνεκμετάλλευτον σκη-
νὰ—μὲ μὲ καταλαβαίνει ὅποιος σκαμπάζει ἀπὸ θέατρο—καὶ εἶναι κοῖμα. Μο-
λαταῦτα, καὶ ἐδῶ εἶναι ἡ ἀξία τοῦ ποιητῆ, τὸ δράμα του εἶναι ἀπὸ τὰ ἀρτιώ-
τερα σύγχρονα ἑλληνικὰ σκηνικὰ δημιουργήματα. Γιὰ τὴν ἀκριβολογίαν πρέπει
νὰ εἰπωθῇ πῶς ἡ *Ἀστραία* στὴ σημερινὴ τῆς μορφήν εἶναι τὸ δούλεμά, ἡ δια-
σκευὴ, ἡ τελειοποίησις, καὶ τέλος πάντων, ἐνὸς παλαιότερου ἔργου, καὶ ἴσως
αὐτὸ νὰ ἐπηρεάξῃ στὴ σημερινὴν τελειωτικὴν μορφήν τοῦ δράματος. Δευτερεύον
ζήτημα.

Ἡ Βάγγω—ἐδῶ καὶ διακόσια-τριακόσια, κι' ἐγὼ δὲν ἔξρω πόσα χρόνια, Ἀ-
στραία—ἔξω σὶὰ τὸ ἴδιο νησί, σὶὰ τὸ ἴδιο πυργόκαστρο τοῦ προαιώνιου ἑαυτοῦ τῆς.

Ἐνας ναυαγὸς ρίχνεται ἀπὸ τὴ Μαῖρα σὶὰ τὸ νησί τῆς καὶ ἡ Βάγγω ξαναῖξῃ τὴ
ζωὴ τῆς Ἀστραίας, ζοῇ ἀγάπης καὶ συζυγικῆς ἀπιστίας. Ὁ ἄνεμος σέρνει τὸ
Ναυαγὸ, πού—Ἐρωτίας; Θάνατος;—πέρνει καὶ τὴν ὑστατὴ πνοὴ τῆς Βάγγως—
Ἀστραίας.

Τέτοια μὲ δυὸ λόγια ἡ ὑπόθεσις. Πρώτης γραμμῆς μὲ ἀπειρες καλλιτεχνικῆς
δυναμικότητες. Καὶ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ εἴμαστε τόσο ἀπαιτητικοὶ ἀπὸ τὸν κ. Σημη-
ριώτη. Δὲν τόλμησε νὰ εἰσαγάγῃ στὴν ἐκτέλεσιν τὸ νεωτεριστικὸ στοιχεῖον πού
ζωντανεύει ὅλο τὸ σημερινὸ θέατρο. Ἐνῶ συνήθως προσαπαθῶν οἱ δραματικοὶ
συγγραφεῖς νὰ φυσήξουν ζοῇ σὲ πτώματα, ἐδῶ γίνεται τὸ ἀντίθετον. Κάπου κά-
που σὲ μιὰ σφριγηλὴ δημιουργίᾳ σὰν τὴν Ἀστραία φαίνονται τὰ σάβανα. Εὐ-
τυχῶς ἡ ποίησις, σὲ πολλὰ μέρη ἡ τεχνικὴ τοῦ διαλόγου, σπανιότερα τὸ ζύ-

γιασμα τῶν σκηνῶν, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὸ μυστήριον μὲ τὸ ὁποῖο τόσο δεξιότατα κατὰ φύσιν ὁ ποιητὴς νὰ ντύσῃ τὸ τεχνουργημά του, ἐξαγοράζον μὲ τὸ παραπάνω τις ἐλλείψεις τοῦ ἔργου. Μάλλα λόγια θὰ μπορούσε, μὲ τέτοια ἀρχικά διδόμενα νὰ γράφῃ καὶ καλλίτερα καὶ σκηνικώτερα. Κάποιον μερικὴς θύμησης τοῦ *Στοιχειωμένου Καραβιοῦ* τοῦ Βάγκνερ, ἀλλοῦ τοῦ *Πελλέα καὶ Μελοάνδης* τοῦ Μάτερλινκ, δὲν ἔχουν καὶ καμμιὰ σημασία.

Οἱ ποιητές, σὰν τὰ μεγάλα πνεύματα, συναντῶνται. Πράμα περίεργον ἡ πρώτη σκηνὴ τῆς ἀρχῆς εἶναι τόσο ἀδέξια γραμμένη, ἀπὸ θεατρικὴ τεχνικὴ, ποὺ διαστᾶζει ὁ ἀναγνώστης νὰ τραβήξῃ παρακάτω. Ἡ Σεβαστὴ (μόνο τῆς Βάγγως) σὺν ἀκόλουθῃ σκηνῇ ἀδικεῖ τὴ δράσιν μὲ τὴν κούφια φλυαρία της. Τὸ ἔργο ὅμως δένεται πολὺ ἐντεχνα κατόπιν καὶ ἡ σκηνὴ τῆς Μοίρας εἶναι ἀριστουργηματικὴ, δίχως καμμιὰ ἐπιφύλαξιν, ἓνα θεατρικὸν διαμάντι. Ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα! Ἡ συνταύτιση τῆς Μοίρας καὶ τῆς Μπόρας ποὺ ξερνᾷ τὸ ναυαγὸ εἶναι τόσο ποιητικὴ, τόσο καλλιτεχνικὴ ποὺ σπάνια θὰ τὴν βρῇ κανεὶς στὸ σύγχρονον θέατρο. Στὸ συνολικὸ σκηνικὸ μίγμα δὲ λείπουν ἡ κοσμητικὴς λεπτομέρειες. Ἐξαφνα ποῖος νομίζετε σῶζει τὸ Ναυαγὸ; ὁ Ἀντρέας, ὁ σύζυγος τῆς Βάγγως (Κρίμα ποὺ κι' αὐτὴ ἡ συγκυρία ἔμεινε ἀνεκμετάλλευτη). Ἡ γυναῖκα, ὅταν ἡ Μοῖρα τὴν σπρώχνει νὰ ξαναζήσῃ τῆς προαιώνιας συζυγικῆς ἀπιστίας τοῦ ἀρχαίου ἐγὼ της, πάντα σκέπτεται τὸ παιδί της. Σ' αὐτὴ τὴ λεπτὴ ψυχολογικὴ παρατήρηση κλείνει ἡ πρώτη πράξις σένα μεγάλο ἐρωτηματικόν.

Στὴν ἀκόλουθον πράξιν ἡ ἕκτη σκηνὴ (κατὰ λάθος τυπωμένη ἑβδομῃ) στέκει σὲ παραπλήσια γραμμὴ σὰν τὴ σκηνὴ τῆς Μοίρας. Ἡ ποίησις ἀναβλύζει κάθε στιγμὴ δίχως καθόλου νὰ ξεχαστῇ ἡ σκηνικὴ οἰκονομία. Σ' αὐτὴς τῆς δύο σκηνῆς ὁ κ. Σημηριώτης κατορθώνει κατὰ τὸ σπανιοκατόρθωτον νὰ εἶναι σύγχρονα συμβολικὸς ποιητὴς τῆς μυστηριώδικης ἀοριστίας καὶ δραματικὸς συγγραφέας τοῦ ἀκριβολογικοῦ δεσμάτος καὶ ξετυλίγματος τῆς δράσης. Εἶναι ἀπορίας ἄξιο πῶς ὁ ποιητὴς δὲν τόλμησε νάναυξῃ τὴ σκηνὴ τῆς παρουσίας τῶν ἀρχαίων δούκων στὸν κῆπο. Νάχη τέτοιο σκηνικὸ διαμάντι καὶ νὰ τὰφήκῃ! Ἀντὶ νὰ κυνηγήσῃ τὸν ἱλιγγο τοῦ χρόνου, βάζοντας αὐτὰ τὰ φαντάσματα νὰ μιλήσουν, σὰ φοβισμένα καὶ ἀτολμα βιάζεται νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ. *Ἡ τέχνη εἶναι καὶ τόλμη.* Κρίμα ποὺ δὲν τόλμησε ὁ ποιητὴς γιὰ τὴν ἀφενκα θὰ ἔλεγε ὥρατα πράγματα.

Ἡ τρίτη λύνει τὴ δράσιν καὶ δὲν ξεπερνᾷ τις προηγούμενες.

Γιὰ τὸ λεκτικὸν θὰ ψεγάδιαζα κατὰ φραγχομαρτίες σὰν τὰ ἀλλέως. «πάξ», «τόκα» καὶ ἄλλα. Τὸ «προγευματίζει ἀποφασιστικὰ» τῆς σελίδας 49 εἶναι γιὰ μὲνα ἓνα λεκτικὸν μυστήριον.

Νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε ἡ *Ἀστραία*, μὲλες της τῆς ἀτέλειες, εἶναι ἓνα δράμα ἀξιοπρόσεχτο, ἔξοχο γιὰ μελοδράμα. Εἶναι καθήκον τῶν Ἑλληνικῶν θιάσων νάναβασουν ἓνα ἔργο ποὺ θὰ τοὺς τιμήσῃ. Κελεῖται γιὰ ἓνα μουσουργὸν μιά τέτοια ὑπόθεσις. Ἀς ἐλπίζουμε πῶς οὔτε ἡ παράστασις οὔτε ἡ μελοποίησις τῆς *Ἀστραίας* θ' ἀργήσουν.

Μὲ ὅλη μου τὴν ἀντικειμενικὴ ἀμεροληψία—καὶ θαρρῶ πῶς ἡ παραπάνω γραμμὴς τὸ δείχνουν—κηρύττω πῶς ὁ ποιητὴς στάθηκε ἄξιος δουλεὺς τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου, ποὺ οἱ ρωμηοὶ θιασάρχες τόσο συστηματικὰ, καὶ ἐγκληματικά, περιφρόνησαν.

Ἀντίπολη, 9. I. 1929

M. ΒΑΣΣΑΣ

Γιώργου Κ. Κατσιμπαλῆ. «Ὁ Παλαμῆς καὶ τὸ σπῖτι». Ἀθήνα, 1929 σελ. 298* μκ. Ἐπαινέσαμε ἀνεπιφύλακτα ἀτ' αὐτὴ τὴ στήλῃ τὸ πρῶτον κριτικὸν δοκίμιον τοῦ κ. Κατσιμπαλῆ γιὰ τὸ «παιδί στὴν ποίησιν τοῦ Παλαμᾶ». Ἐπειδὴ, ἀντίθετα μὲ ἄλλους κριτικούς, ἔχουμε τὴ γνώμην δι' ἓνα ἔργο τότε μόνον γίνεται κτῆμα μας, ὅταν ἐξετασθῇ λεπτομερῶς ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀπόψεις, τὸ νέο βιβλιαράκι τοῦ κ. Κατ. μᾶς φαίνεται μιά πολὺ ἀξιοπρόσεχτη προσπάθεια γιὰ τὴν κριτικὴν τοῦ ἔργου τοῦ Παλαμᾶ.

Ὁ κ. Κατσιμπαλῆς ἐπέτυχεν κι' αὐτὴ τὴ φορὰ διαλέγοντας γιὰ θέμα τοῦ κριτικοῦ του δοκιμίου τὴν ἐξέτασιν τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ποιητὴς ἐνοίωσε καὶ περιέγραψε τὸ σπῖτι. Ὅπως καὶ τὸ παιδί, ἔτσι καὶ τὸ σπῖτι ἀποτελεῖ γιὰ τὸν ἄν-

θρώπου, καὶ ξεχωριστὰ γιὰ τὸν ποιητὴ, μιά πηγὴ συγκινήσεως καὶ ἓναν κύκλο συναισθηματικῆς ζωῆς.

Ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ Παλαμᾶ γιὰ τὸ σπῖτι, διάλεξε ὁ κ. Κατσιμπαλῆς τὰ πρὸ ὁμορφα καὶ μᾶς τὰ παρουσίασε μὲ μιά σύντομην ἀνάλυσιν. Εἶναι ἀληθινὰ ἀριστουργήματα, ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν, τὰ ποιήματα αὐτὰ καὶ δεῖχνουν ὅχι μόνον τὴ δύναμιν, τὸν συγκινημένο τόνο καὶ τὴ μουσικότητα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλληνικότητα τῆς ποιήσεως τοῦ Παλαμᾶ.

Στὴν ἀρχὴ τῆς μελέτης τοῦ (σ. 9) ὁ κ. Κατσιμπαλῆς μεταφέρει μεταφρασμένον ἓνα ἀπόσπασμα ἐνός ἔργου τοῦ Rilke σχετικὸν μὲ τὸ σπῖτι. Δὲν βλέπουμε ποῖος ἦταν ὁ λόγος, ποὺ ἔσπρωξε τὸν συγγραφέα νὰ μεταφράσῃ τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τοῦ Rilke, ἓνα ἀπὸ τὰ πρὸ πρόστυχα δημιουργήματα τῆς ἐποχῆς μας. Ἄν ἤθελε μ' αὐτὸ νὰ δείξῃ τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ποιητοῦ μας, εἴμαστε σύμφωνοι.

Ἡ γλῶσσα—καὶ πρέπει δυστυχῶς, νὰ ἐξετάζουμε τὰ πράγματα καθ' αὐτὴ τὴν ἄποψιν, γιὰτι οἱ γλωσσικὲς αὐθερεσίες τὰ τέλευταία χρόνια ἔχουν γίνῃ τόσο πολ-
λές!—ἡ γλῶσσα, λοιπὸν, τοῦ κ. Κατσιμπαλῆ εἶναι στρωτὴ καὶ σαφής. Ἀς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ σημειώσουμε μόνον μιά—δυσὶ ἀβλεψίας: σ. 11 «ποὺ ὑπῆρχαν *ΑΠ'* ἀνέκαθεν» καὶ σ. 23: «μεροκαματιάζου καὶ ἀγγαρευμένο, τῆς δουλειᾶς, οἱ δρόμοι ἦταν τὸ μόνον ξέσκασμά του...». Ἡ σύνταξις τῆς φράσεως αὐτῆς κάπως ἀκανόνιστη.
W.

Dionisio Solomos. Elogio di Ugo Foscolo. (con introduzione e note del prof. Dott. Carlo Brighenti.) Ferrara 1929.

Ὁ Σολωμός, ἡ κυρίαρχη αὐτὴ μορφή τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας ἐμελετήθη καὶ στὴν Ἱταλία, πρὶν ἀκόμη τὸν ἐκτιμήσουν στὴν πραγματικὴν του ὑπέρτατην ἀξίαν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἕνοι. Ὁ Τομασέο καὶ ὁ Regaldi ποὺ ἐγνωρίστηκαν στὴν Κέρκυρα μὲ τὸ Σολωμό καὶ ἐθαύμασαν τὴ μεγαλοφυΐαν του, ἔγραψαν πρῶτοι γιὰ νὰ ἐγκωμιάσουν πρεποῦμένα τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ποιητῆ.

Ἀπὸ τότε δὲν ἔπαυαν οἱ ἱταλοὶ ἑλληνομαθεῖς λόγιοι νὰ μελετοῦν καὶ νὰ μεταφράζον τὸ Σολωμικὸ ἔργο.

Τώρα βλέπει τὸ φῶς μιά ἀνατύπωσις τοῦ «Ἐγκωμίου εἰς Οὐγὸν Φώσκολον», μὲ πρόλογον καὶ σημειώσεις ἐνός νέου ἑλληνιστῆ, τοῦ Carlo Brighenti. Τὸ ὄνομα εἶναι ἀγαπητὸ καὶ σεβαστὸν τοὺς νεοελληνικοὺς φιλολογικοὺς κύκλους ἀπὸ τὸν ἄξιον καθηγητὴν Eliséo Brighenti, τὸν συντάκτη τῆς Crestomazia Neocellenica καὶ τῶν ἄλλων ἔργων. Ἐστὶ πατέρας καὶ γιὸς δουλεύουν γιὰ νὰ στερεώσουν τὴν πνευματικὴν φιλίαν ποὺ ἐνώνει τὴν Ἱταλίαν μὲ τὴν Ἑλλάδα. Στὴν εὐγενικὴν αὐτὴν ἀποστολὴν δὲν εἶναι μόνον. Ἐχομε χρῆος νὰ θυμηθοῦμε ἀπὸ τοὺς συγχρόνους ἱταλοὺς τὰ ὀνόματα τοῦ F. De-Simone Brouwer, τοῦ Barone, τοῦ Surra, τοῦ Palmieri, τοῦ Pavolini.

Στὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ὁ κ. Brighenti μᾶς δίνει μιά σύντομην ἀλλὰ οὐσιαστικὴν ἐπισκόπησιν τῶν ἱταλῶν ἐκείνων ποὺ ἔχουν γράφει γιὰ τὸ Σολωμό, καὶ μιά ζωντανὴν ἐξιστόρησιν τῆς ζωῆς του.

Ὁ κ. Brighenti κατέχει τὸ θέμα του καὶ δείχνει θαυμαστὴν ἐνημερότητα, ποὺ δὲν τὴν ἔχουν ἀτυχῶς ὅλοι οἱ νεώτεροι κριτικοὶ τοῦ Σολωμικοῦ ἔργου. Μὲ συμπικνωτικὴν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐπιστημονικὴν ἀκριβολογίαν, δίνει μιά φωτεινὴν ἰδέαν, σὲ λίγες σελίδες, γιὰ ἓναν Ὑπέροχον Ἀνδρῶπον ποὺ ὅσο κι' ἂν ἔζησεν ἦσυχον κι' ἀποτραβηγμένα, στὴ διανοητικὴν του ὁμῶς ζωὴν ἐδημιούργησεν τὴ Νεοελληνικὴν Ποίησιν.
Ω**

Lorenzo Mabilis. del prof. Dott. Carlo Brighenti. Ferrara 1928.

Μιά ἀπὸ τις σημαντικὰς ἀρετὰς τοῦ κριτικοῦ εἶναι νὰ ἐξέει νὰ διαλέγῃ τὰ θέματα. Καὶ ὁ ἱταλὸς μᾶς δείχνει πῶς εἶναι σὲ θέσιν νὰ ἐκτιμῇ ποιῆς: εἶναι οἱ σημαντικώτερες μορφῆς τοῦ νεοελληνικοῦ Παρνασσοῦ.

Ἡ μελέτη του γιὰ τὸ Μάβιλιν ἐρχεται νὰ μᾶς κάμῃ πλεὺς αἰσθητὴ τὴν ἀχαρά κτήριση ἀδιαφορίας τῆς Κέρκυρας γιὰ τὴν προτομὴ ἐνός τέκνου της ποὺ τὴν δοξάζει. Ὁ κ. Κ. Πασαγιάννης καταγγέλλει μ' ἓνα του γράμμα (Ἐλευθερο Βῆμα 8 καὶ 9 Σεπτέμβριον 1929) πῶς οἱ Κερκυραῖοι δὲν ξέρουν νὰ σεβαστοῦν τὸν Ποιητὴ καὶ τὸν ἥρωα.

“Αν τιμούμε και λογαριάζουμε την Κέρκυρα, είναι: 1ον) γιατί σ’ αυτή πέρασε τα σπουδαιότερα χρόνια της ζωής του ο Σολωμός, δημιουργώντας τον μοναδικό πνευματικό κύκλο της Ελλάδος που η επίδρασή του είναι αβυσσος φάρος και οδηγεί ως τα σήμερα όλη τη νεοελληνική σκέψη, και 2ον) γιατί σ’ αυτή γεννήθηκαν ο Καποδίστριας, ο Μουστοξύδης, ο Μάντζαρος, ο Πολυλάς, ο Μαρκοράς, ο Βράλλας, ο Μαβίλης και ο Κώστας Θεοτόκης.

Αυτό πρέπει να μη το λησμονούν ποτέ οι σημερινοί κάτοικοί της. “Ενας Μαβίλης, —Ποιητής, Ηρώας, Πολίτης— είναι σπάνιο φαινόμενο στην ταπεινή και άλλο πρόσαλλην εποχή μας.

Η μελέτη του κ. Brighenti μάς δείχνει πώς οι ξένοι σοφοί ξέρουν να τιμήσουν τους ανώτερους ανθρώπους, ακόμη και όταν οι σύγχρονοι συμπολίτες τους δεν τους πολυκαταλαβαίνουν.

Ο Ιταλός κριτικός τονίζει τη μεγάλην άρετή του Μαβίλη, την αφοσίωσή του στην Ίδέα, την ύποταγή του στο Χρέος, που εστάθηκε κανόνας αυστήρας και απόλυτος για την τιμία ζωή του, αφιερωμένη στην Τέχνη και στην Πατρίδα με την αυτοθυσίαν εκείνη που δεν σταματά ούτε εμπρός στο θάνατο. Και πέφτοντας χτυπημένος από τα έχθρικά βόλια ο ποιητής έδειξε πώς ήξερε να έρμηνεύει το έργο του με τη ζωή του. Και ο κ. Brighenti, που φαίνεται πώς ένοιωσε τον άνθρωπο γράφει: «E ora egli riposa nel suolo redento dal suo sangue, bello come un eroe antico che bene visse e bene morì».

Μεταφράζει κομμάτια από το έργο του Μαβίλη που φανερώνουν την αγάπη του στην πατρίδα, τη λατρεία του για την ελληνική Ίδέα. Και για όσους κριτικούς έχουν ασχοληθεί με τον ποιητή, γράφει: «tutti si inchinano concordamente davanti alla rettitudine adamantina del suo animo, alla tempra metallica della sua volontà, alla purezza cristallina della sua coscienza».

Ω* *

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Ρωσική Φιλολογία.

Η Ρωσική φιλολογία ύστερ’ από τον Μπολσεβικισμό είναι χωρισμένη σε δύο στρατόπεδα: στους παλιούς που αποτελούν οι Ρώσοι πρόσφυγες, που κυττάζουν με νοσταλγία στο παρελθόν, και στους νέους μποσεβίκους που ατενίζουν αδιάκοπα στο μέλλον, στο καινούργιο. Στη σειρά των νέων αξίζει να σημειωθούν τα όνομα του Βόρι Πιλνιάκ, που θεωρείται στην Εύρωπη ο καλύτερός τους. Κάνει έναντική προσπάθεια στο να βρίσκει νεωτερισμούς που συχνά έχουν πολλήν τολμηρότητα, και φτάνουν στην υπερβολή που τον ζημιώνει. Είναι καλύτερος έτσι στα συντηρητικά του έργα. Το καλύτερο, που χρωστά τη φήμη του, είναι το φετεινό «Περ’ από τα δάση». Έχει γράψει ακόμα ένα παράδοχο έργο: «Αφήγηση πάνω στον τρόπο της συγγραφής διηγημάτων», που θέλει, δίχως να το κατορθώσει, να μιμηθεί τον Πιραντέλλο. Παράπλευρα με τον Πιλνιάκ είν’ ένας άλλος νέος, ο «Ηλίας Έρεμπουργκ—ένας έβραϊος τυχοδιώκτης (μπορεί να πει κανείς) που έχει γυρίσει όλο τον κόσμο. Ταξίδευσε μόνος 13 χρονιά από τη Μόσχα στο Βερολίνο και 15 λάβαινε μέρος στην πρώτη Ρωσική επανάσταση (1905). Φυλακίστηκε· μα φυλακισμένος διάβαζε το Μάρξ. Μόλις ελευθερώθηκε αρχίζει ξανά τα ταξίδια και σε μία στιγμή γίνεται καλόγηρος Βενεδικτίνος. Γυρίζει στη Ρωσία έπειτα από 10 χρόνια, και λαβαίνει μέρος στη Μπολσεβικική επανάσταση. Γνώρισε καλά τη ζωή έπειτα από τόσες περιπέτειες· έγραψε πράγματα με τραγικό χιούμορ που συγκινούν κι ένδι-απφέρουν. Έχει ζωηρές αντιθέσεις στους τύπους, πέρνοντας αγγέλους και δαίμονες. Είναι μπορεί να πει κανείς οπαδός του Ουγκώ, Σω, Πονσόν-ντε-Τεράιγ και του Ντίκενς, μαζί. Από τα καλύτερά του φετεινά είναι «οί 13 πίπες» και «ή αγάπη της Τωάννας Νέυ».

Από τους παλιούς όσοι μέινανε στη Ρωσία χαντακώθηκαν. Όσοι όμως με την ανατροπή έφυγαν έχουν τώρα φήμη παγκόσμια, όπως ο Μερκρόβσκυ, Μπουνίν, Ρεμίτσωφ. Μία στατιστική δείχνει πώς από το 1918—24 οι Ρώσοι πρόσφυγες τύπωσαν 92 έφημερίδες και 326 φιλολογικά περιοδικά. Έκδοτικοί δέ οίκοι στο

έξωτερικό έβγαλαν κατά την ίδια περίοδο 4,200 βιβλία. Τα πιο αξιόλογα περιοδικά τους είναι «Η Ρωσική Θέληση» και «ή Σύγχρονη έφημερίδα». Οι Σοβιετικοί λογοτέχνες άρνούνται βέβαια κάθε αξία σ’ αυτή την κίνηση, κι’ αυτό για εύνοή-τους λόγους. Άλλο τόσο μιλούν οι πρόσφυγες για τους μποσεβίκους συγγραφείς, δίχως όμως το να μειώσει τη θαυμαστή άνθιση των νέων Ρώσων. Οι πρόσ-φυγες είναι στην ψυχή ομαδικά παρόμοιοι. Σά να γράφουν όλοι με μία ψυχή προ-πολεμική ύποστηρίζουν τον παλιό καλό καιρό. Είναι το πνεύμα της παραδόσης, αντίθετα από το πνεύμα των Σοβιέτ, που είναι εκείνο της επανάστασης και της έρευνας. Από τους περιπλανώμενους αυτούς συγγραφείς οι σπουδαιότεροι είναι ο Ίβάν Μπουνίν, ακαδημαϊκός, που πιστός στην τεχντροπία του Τουρκένιεφ, πα-ραβλήθηκε με τον Leconte de Liste. Τύπος περφηανός κι’ αδιάφορος σ’ ό,τι συμβαίνει στον κόσμο, καταντά μονότονος. Τέλειος ρεαλιστής με βασική πηγή την προεπαναστατική Ρωσία. Από τα έργα του αναφέρουμε τον «Έρωτα της Μί-τσιας» και τη «Ζωή του Άρσένιεφ».

Κ’ έρχεται μετά ο κατ’ έσοχην αντιπρόσωπος του συμβολισμού στη Ρωσία, που από το 1900—14 ώργιαζε σ’ όλα τα στάδια της τέχνης, ο Μερκρόβσκυ. Έγραψε τά: «Ιουλιανός ο αποστάτης», «Λεονάρδος-ντ’ Βίντσι», «Πέτρος κι’ Αλέξης». Σκο-πός του ή θρησκευτικοκοινωνική προπαγάνδα. Πιστεύει το Χριστιανισμό και την ειδωλολατρεία—δύο μορφές της ίδιας ουσίας, που αποτελείται από την σύνθεση Θεός—άνθρωπος. Από την εποχή της έξορίας του έγραψε δυό μόνον έργα το «Μεσσίας» και τον «Τουταρχαμόν στην Κρήτη». Δεν έχει όμως πολλούς οπαδούς μεταξύ των έξορίστων. Σημειώνουμε ακόμη τον Κούπριν, που φημίστηκε ξεχω-ριστά με τη «Μονομαχία», που περιγράφει το Ρωσικό προπολεμικό περιβάλλον και τον Σμελέφ, που περιγράφοντας το ίδιο διακόπτεται από λυγμούς κάθε τόσο.

Ο Τσάϊσεφ, συνεχιστής του Ρσέχωφ, θυμάται κι’ αυτός την προπολεμική ρωσ-σική φιλολογία στο έργο του «Το χρυσό σχέδιο». Έχει γράψει καλλιτεχνικές έν-τυπώσεις από την Ίταλία κι’ ιδίως από τον Άθω. Σε μεγαλύτερη απ’ αυτόν άχτινα είναι ο Ρεμίτσωφ. Μ’ όλο πούναι έξοριστος είναι στη γραμμή των νέων μποσε-βίκων, με μεγάλη έπρροή στη νέα φιλολογία και παγκόσμια φήμη. Θεωρείται ο δάσκαλος της νέας γενεάς, και δημιουργεί το ρεύμα του νεο-ρεαλισμού. Το καλύ-τερό του έργο «Η Ρωσία στην άνεμοζάλη» είναι ή πιο δυνατή και πρωτότυπη περιγραφή της Ρωσικής επανάστασης. Σημειώνουμε ακόμα τη γνωστή ποιήτρια Τσεταγίεβα, που εξαίρεση κι’ αυτή όπως ο Ρεμίτσωφ, έχει οπαδούς και στη Ρωσ-σία. Τα ποιήματά της έχουν φιλοσοφικό και κοινωνικό χαρακτήρα, προσαπαθώντας να δώσουν μια δυνατή πνοή στην ποίηση.

A. C.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Διάφορα.

Τα φοιτητικά πούχαν και θλιβερά αποτελέσματα για μάς είχαν και μία παρή-γορη άποψη: Έδειξαν πώς ή σπουδάζουσα νεολαία έχει κάποια ψυχή μέσα της. Έξαρτάται τώρα από τους κ. Καθηγητές, τη ζωηρότητα αυτή να τη στρέψουν σε ζήλο κι’ αγάπη στις σπουδές και στην έπιστήμη. Χρειάζεται—όπως πολύ όρθά γράφει ο κ. Ροδάς—στενή ψυχική έπαφή καθηγητών και μαθητών, φιλικός σύν-δεσμος μεταξύ τους, ένδιαφέρο, αληθινά πατρικό.

— Ο διανοούμενος Νομάρχης μας κ. Θέμος Άθανασιάδης σχημάτισε επιτροπή για τον πανηγυρισμό της Έκατονταετηρίδας στη Ζάκυνθο. Πιστεύεται λοιπόν πώς με έντόπιους έρανους θ’ αγοράσει επί τέλους το σπίτι του Σολωμού.

— Ο κ. Λ. Ζώης στίς «Μούσες» ζητεί, πολύ έπαινετά, το άνοιγμα της Φωσκό-λιανής βιβλιοθήκης κ’ εκείνης του Δε-Βιάζη, για ν’ αποδοθούν στους ανθρώπους των γραμμάτων. Συμφωνούμε πληρόστατα. Είν’ αίσχος να καταστρέφονται πολύτιμα βιβλία, που θα μπορούσαν να συμπληρώσουν τόσες μελέτες και βιβλιοθήκες νάναι άνοχτες μόνο στα ποντίκια. Ο Δήμος όμως έχει διαφορετική αντίληψη. Τα πολλά γραμμάτια περριτεύουν, βλάπτουν! Για τελευταία φορά υποδεικνύουμε: Πρέπει να γίνιει τελεία κ’ έπιστημονική καταγραφή και σφράγισις όλων άνεξαίρετος των βι-βλίων, φυλλαδίων, χειρογράφων και αρχείων, από το μόνο κατάλληλο ειδικό έπι-

στήμονα στη Ζάκυνθο κ. Δ. Παπαγιαννόπουλο, που την εργασία του μπορούν οι αναγνώστες μας να εκτιμήσουν στις «Προσθήκες» της Bibliographie Ioniennne. Καί να σχηματισθεί έποπτική επιτροπή από Δημ. Συμβούλους, διανοούμενους κ' εξέχοντες συμπολίτες.—Νά τεθούν σέ δημοπρασία διά τών 'Αθηναϊκῶν έφημερίδων τὰ διπλά αντίτυπα, σέ τρόπο ὥστε μέ τὸ αντίτιμο νά ἀγοραστοῦν τὰ ἐπιπλά γιὰ μιὰ ἀντάξια τῆς Ζάκυνθος βιβλιοθήκης σὸ Μέγαρο Δαμίου. Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ! Ὅχι ἀργόμισθους καί σπατάλες. Ἀς πᾶει κατὰ μέρος—γιὰ μιὰ καί μόνη φορὰ—τὸ κομματικό συμφέρον!

Ἡ ἑκατονταετηρίδα τῆς Revue des deux Mondes.

Ὁ Διευθυντὴς τῆς Revue des deux Mondes κ. René Doumic εἶχε τὴν εὐγένεια νὰ μᾶς προσκαλέσει στὶς ἐπίσημες γιορτὲς τῆς ἑκατονταετηρίδας τῆς πού περιλάβαινε δεξίωση σὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν, σὸ Διμαρχεῖο καί σὸ Πανεπιστήμιο τῆς Σορβόννης. Ἡ «Ἴονιος Ἀνθολογία» τὸν εὐχαρίστησε γιὰ τὴν τιμὴ καί διώρισε ἀντιπροσώπους τοὺς ἐκλεκτοὺς τῆς συνεργάτες, κ. κ. Δ. Ζακυνθινὸ καί Μ. Βάλσα. Ὁ κ. Doumic ζήτησε ἀκομα τὴ γνώμη τῆς κ. Μινώτου γιὰ τὴν Revue, γιὰ τὸ πολυτελὲς Δεύκωμα πού ἐτοιμάζει.

Ὁ κ. Ζακυνθινὸς μᾶς γράφει σχετικὰ μέ τίς γιορτὲς τὰ ἑξῆς:

«Τὶς 15 Δεκεμβρίου εἶνε σὸ μεγάλο ἀμφιθέατρο τῆς Σορβόννης ἡ ἐπίσημη συνεδρία τῶν ἑορτῶν τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς Revue des deux Mondes, στὶς ὁποῖες εἶχα τὴν τιμὴ νὰ ἀντιπροσωπεύσω τὴν «Ἴονιο Ἀνθολογία». Ἡ συνεδρία αὐτὴ ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύο μέρη, τὸ ἐπίσημο καί τὸ καλλιτεχνικό.

Παρίστατο ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Dumergue καί προήδρυνεν ὁ κ. Marrand, ὑπουργὸς τῆς Παιδείας.

Τὸν ἐναρκτήριο λόγο τοῦ πρώτου μέρους ἐξεφώνησεν ὁ κ. Ἀνδρ. Bellessort, ὁ ὁποῖος πολὺ σύντομα ἐξήγε τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἐκατόχρονης ζωῆς τοῦ περιοδικοῦ. Μετὰ τὸ λόγο τοῦ κ. Bellessort ἐμίλησαν ἐκ μέρους τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ὁ κ. Paul Bourget (διὰ τοῦ κ. Henry Bordeaux), ἐκ μέρους τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Παρισιῦ ὁ κ. R. Thamin, ἐκ μέρους τοῦ Collège de France ὁ κ. J. Bédier καί ἐκ μέρους τῆς Ἑταιρείας τῶν λογίων ὁ κ. Pierre Benoit. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ρήτορες ἐξήραν τὴ σημασία, πού εἶχε ἡ Revue des deux Mondes μέσα στὴ γαλλικὴ σκέψη.

Ἀκολούθησαν οἱ προσφωνήσεις τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ξένων ἐπιστημονικῶν ὁργανώσεων.

Ὁ κ. Ἀνδρεάδης ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος ἐτόνισε τὸ ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον τοῦ περιοδικοῦ γιὰ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά, τὰ Βυζαντινὰ καί τὰ νεοελληνικά πράγματα. Ἡ προσφωνήση τοῦ κ. Ἀνδρεάδη ἔτυχε θερμότητος ὑποδοχῆς ἀπὸ τοὺς παρισταμένους.

Μετὰ τὰς προσφωνήσεις ὁμίλησεν ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ κ. René Doumic καί εὐχαρίστησε τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας καί τὸν κ. Marrand, τοὺς ὁμίλητάς καί ὅλους τοὺς ἀντιπροσώπους.

Τελευταῖος ὁμίλησεν ὁ ὑπουργὸς κ. Marrand. Ὁ ὁμίλητής ἐπαίνεσε τὴ δράση τῆς Revue des deux mondes, τὴν πνευματικὴ καί τὴν ἠθικὴ. Ὁ λόγος τοῦ κ. ὑπουργοῦ ἐτέλειωσε μέ τὰ ἑξῆς: «Ἄν σὲ ἑκατὸ χρόνια ἄλλοι ἀπὸ μᾶς γεμίσουν αὐτὸ τὸ ἀμφιθέατρο γιὰ νὰ γιορτάσουν τὴ δευτέρη ἑκατονταετηρίδα τῆς Revue des deux mondes, ὅς εἴμεθα ἀπὸ τώρα βέβαιοι ὅτι οὔτε ἡ Σορβόννη μας οὔτε ἡ Revue θὰ ἔχουν γνωρίσει τὴν ἐπίδραση τοῦ χρόνου».

Ἐπακολούθησε τὸ καλλιτεχνικὸ μέρος. Ἀπηγγέλθησαν ποιήματα, ὅπως «τὸ σπῖτι τοῦ Βοσκού» τοῦ Alfred de Vigny ἀπὸ τὸν κ. Jérôme Tharaud. «Ἡ μπαλλάδα στὴ σελήνη» τοῦ Alfred de Musset ἀπὸ τὸν δ. Bovy κλ. Ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνες τῆς Comédie Française παίχτηκε ἓνα μικρὸ δραματάκι τοῦ Alfred de Musset «Ἡ νύχτα τοῦ Ὀκτώβρη» καί μιὰ σπαρταριστὴ κωμῳδία τοῦ G. Courteline «Ἡ μεγάλη θλίψη».

Στὸν κ. Dumic διεβίβασα τὰ θερμὰ συγχαρητήρια καί τίς εὐχὲς τῆς «Ἴονιος Ἀνθολογίας».

Νέες ἐκδόσεις.

(Κρίνονται ὅσα λαβαίνομε ἀπὸ δύο ἀντίτυπα).

— **Θράσου Καστανάκη**: «Στὸ χορὸ τῆς Εὐρώπης», μυθιστόρημα. Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἀγών», βιβλιοπωλεῖον «Ἑστίας», Σταδίου 50, Ἀθῆναι, 1929, δρ. 50.

— **Γιάννη Σκαρίμπα**: «Καῦμοι σὸ Γριπονῆσι» διηγήματα Α'. Βραβεῖο «Ἑλληνικῶν Γραμμάτων» Ἐκδοσις «Ἑλληνικῶν Γραμμάτων» Ἀθῆναι 1930.

— **Ἰωάννου Θεοφ. Κακριδῆ**: «Ἀραῖ» μυθολογικὴ μελέτη. Ἀθῆναι, 1929, δρ. 50 (γιὰ τοὺς φοιτητὲς δρ. 40).

— **Γεωργ. Κ. Σχοινᾶ**: «Γεωγραφικὴ Ἐπισκόπησις τῆς Ζακύνθου». Ἀθῆναι, 1929, (Ἐκδοσις τοῦ συλλόγου τῶν ἐν Ἀθῆναις, καί Πειραιεὶ Ζακυνθίων).

— **Καρόλου Σλάιχ**: «Ἡ Ἀθανασία τοῦ σώματος» (μετάφραση Ἀνδρ. Δαλέζιου). Ἀπὸ τῆς σειρᾶ τῶν Μελετῶν τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Γ. Καλέργη (Πανεπιστημίου 22B). Ἀθῆναι, 1929, δραχ. 5.

— **Μ. Μανσεῖδον, ἱατροῦ**: «Ἐγκράτεια-Γάμος», ἐπιστημονικὴ μελέτη. Ἐκδοσις τοῦ περιοδικοῦ «Ἐρευνα» (Α. Κασιγόνη). Σεπτέμ. 1929, δραχ. 7.

— **Ὁρέστη Διγενῆ**: «Ἐλεύθερο πνεῦμα» κριτικὴ μελέτη. Ἐκδότης Α. Πάλλης, Εὐρυπιδίου 6, Ἀθῆναι, 1929, δραχ. 20.

— **Διον. Α. Ζακυνθινῶ**: «Κεφαλληνίας ἱστορικὰ καί τοπωνυμικά» (ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ 5' τόμου τῆς ἐπετηρίδος τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν). Ἀθῆναι, 1929.

— **Δημ. Γ. Καλογεροπούλου**: «Ὁ Ἑθνικισμὸς εἰς τὴν φιλολογίαν καί τὴν τέχνην». (Διάλεξι πού δόθηκε στὴν αἴθουσα τοῦ «Παρασού»). Ἀθῆναι, 1929, δρ. 6.

— **Μιχ. Γ. Πετρίδης**: «Οἱ τάσεις τῆς μεταπολεμικῆς λογοτεχνίας» μελέτη τεχνοκριτικὴ. Πειραιεύς, 1929.

— **Μιχ. Γ. Πετρίδης**: «Πῶς ἀγαποῦν οἱ Τουρκάλες» (διήγημα). Ἀθῆναι, 1929.

— **Π. Ε. Δρακοῦλη**: «Ἐκθεσις πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν» ἀπὸ τοῦ ἐν Ρώμῃ διεθνὲς συνέδριον στέγης καί ρυθμιμοῦ πόλεων. — Roma, tipografia del Senato, 1929.

— **Παύλου Χριστοπούλου**: (νομογεωπόνου Ζακύνθου): «Μπουμπουνέρι» (ἀπ' τὰ βλαπτικά ἔντομα τῆς σταφιδαμπέλου) Γραμμένο σὲ ὥραία καί πειστικὴ δημοτικὴ μέ ὥραιότατο πρόλογο γιὰ τὴ Ζάκυνθο καί στατιστικὴ τῆς παραγωγῆς τῆς. Ἀθῆναι 1929.—Τοῦ ἴδιου πολὺγραφου ἐπιστήμονα λάβαμε πολλὰ ἄλλα ἔργα, ὅλα γραμμένα σὲ ἄπταιστη δημοτικὴ, ὅπως τὸ «Ὁ κίνδυνος ἐκ τῆς Φυλλοξέρας».

— **Θωμᾶ Βελλανίτη**: «Περὶ τῆς δημοσιονομικῆς καταστάσεως τῶν Παξῶν ἐπὶ ἐνετοκρατίας καί μέχρι τοῦ 1803» (Extrait ἀπὸ τὸ Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher τοῦ καθ. Ν. Βέη).

— **Ἐλισσαίου Μπριγκέντη** (Καθ. Διδάκτ. τῆς Νομικῆς, τῆς φιλολογίας καί τῆς φιλοσοφίας): **Δεξικὸν Νεοελληνο-Ἰταλικὸν καί Ἰταλο-νεοελληνικὸν** τῆς γραφομένης καί τῆς λαλουμένης γλώσσης.—Τόμοι δύο. Ἐκδοσις Β' ἐκπονηθεῖσα τῇ συνεργασίᾳ Καρόλου Μπριγκέντη Καθηγητοῦ, διδάκτορος τῆς Φιλολογίας.

Ἐκδότης Ultrico Hoepli, Milano, 1929. Τὸ τελειότερον τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντων.

Περιοδικὰ κ' ἐφημερίδες.

— Στὸ «**Νουμᾶ**» (Νοέμβριος) ἓνα ὥραϊο ποίημα τοῦ Ἑφταλιώτη γιὰ τὸν Ψυχάρη, μιὰ ἐνδιαφέρουσα μελέτη τοῦ Ρήγα Γκόλφη: «Ὁ Ψυχάρης, ἡ ζωὴ, τὸ φανέρωμα καί τὸ ἔργο του», ἄλλες τοῦ Παρορίτη καί Φιλῆντα, ἐκλεκτὰ ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ κτλ. Στὸ τεῦχος Δεκεμβρίου: «Γιὰ τὴν ἰδέαν τοῦ Τάφου», ἀναλυτικὴ μελέτη τοῦ Κ. Παλαμᾶ, «Κριτικὸς ὑστερισμὸς πάνω-στὸ Σολωμὸ» τοῦ Κώστα Παρορίτη κτλ.

— Στὴν «**Ἑλληνικὴν Ἐπιθεώρησιν**» (Ὀκτ.) ἄρθρα γιὰ τὸν Ψυχάρη τοῦ Παύλου Ἀστάρτη καί Μαριέττας Μινώτου. Ἀπὸ τὸ τεῦχος Δεκεμβρίου, πού μπαίνει σὸ 23ο χρόνο τῆς ἐκδόσεώς του, ἡ φίλη Διευθύντρια ἔκαμε, πολὺ ἐπαινετὰ, μεγάλες μεταρρυθμίσεις προσέλαβε στὴ Διεύθυνση καί τὸν συμπαῆ ποιητὴ Ἀπ. Μαγγα νάρη ἀνοίξε διάπλατα τίς στήλες τῆς στοὺς νέους κ' ἐγκολοπούμενη τὸ σύγχρονο προοδευτικὸ πνεῦμα προσχώρησε σὸ Δημοτικισμό. Ἡ «Ἑλληνικὴ Ἐπιθεώρησις» συγχρονισμένη ἔτσι καί μέ τὴν πείρα πού ἔχει, θὰ ἐνθουσιάζει ἀσφαλῶς τοὺς ἀναγνώστες τῆς καί τοὺς εἰλικρινεῖς φίλους τῆς.

— Τὸ τεύχος Νοεμβρίου τῆς «Πρωτοπορίας» ἀφιερωμένο στὸν Ψυχάρη, μὲ μιὰ ὁραιότατη μελέτη τοῦ Βάρναλη, κ' ἄλλες τοῦ Φιλήντα, Σπαταλά, Ντόλη Νίκβα μὲ χαρακτηριστικά κομμάτια ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ψυχάρη, κτλ.

— Εξχωριστὸ ἐπίσης τὸ τεύχος τῆς «Νέας Ἑστίας», τὸ ἀφιερωμένο στὸν Ψυχάρη, μὲ μιὰν ὁραιότατη ὠδή τοῦ Ρήγα Γκόλφη, μὲ λαογραφικά μοιρολόγια τοῦ κ. Μαρίνη, ποίημα τοῦ Ποριώτη, μελέτη τοῦ Λορεντζάτου, Δώρας Μοάτσου, Μιχ. Πετρίδη, Σπαταλά, Τριανταφυλλίδη, καὶ γνῶμες πολλῶν παλιῶν καὶ νέων λογοτεχνῶν (μιὰ καὶ τῆς κ. Μαριέττας Μινώτου). Στὶς γνῶμες μᾶς ἄρесе τοῦ κ. Μάρκου Τσιρμιώκου. Πείσθηκε πὼς οἱ γνῶμες συγκρούονται. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸ ἐνδιαφέρον. Οἱ παλιοὶ φαίνονται κάπως συντηρητικοί οἱ νέοι δὲ δίχως ἐπιφυλάξεις. Γι' αὐτοὺς ὁ Ψυχάρης μένει σύμβολο. — Πολὺ-πολὺ ὁρατὸ καὶ τὸ Χριστουγεννιάτικο τεύχος τῆς μὲ ἐκλεχτὴ συνεργασία καὶ εἰκόνες.

— Στὰ «Νέα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα» (Νοέμβριος): «Τὸ νυκτικὸ φῶρμα», διήγημα τοῦ Μαρίνου Σιγούρου.

— Πνευματώδεστατο τὸ πρωτοχρονιάτικο φύλλο τοῦ Ζακυνθινοῦ «Ἀγκαθιοῦ».

— Πολὺ συμπαθητικὸς καὶ μὲ διαλεχτὴ συνεργασία ὁ «Διανοούμενος» (Δεκέμβριος), μ' ὁρατὸ ποίημα τοῦ Μαριέλη, διηγήματα κτλ. Ἐπίσης τὸ τεύχος Ἰανουαρίου. Μὲ ποιήματα Παύλου Νιρβάνα, Θεοχάρη κτλ., καὶ μὲ μιὰ μελέτη τῆς Ρίτας Μπούμη γιὰ τὸ ἔργο τῶν Ἰταλίδων Γκράτσια Ντελέντα καὶ Ἄντα Νέγκρι.

— Στὸ «Ραδάμανθυ» (Νοέμβρ.) ἓνα ποίημα τοῦ Σπ. Μαρίνου «Στὴ Ζάκυνθο».

— Στὸ «Messenger d' Athènes». (27 Ὀκτ.) «Le Parthenon Zakynthien» τοῦ Σ. Θεοδώτου.

— Στὴ «Δωδεκάνησο» (Ἀλεξανδρείας) τοῦ Σάνθου τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἀπὸ τὸ νιόβγαλτο βιβλίο τοῦ καθ. Μαλανδράκη «Συμπληρωματικαὶ σελίδες τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλ. Ἐπαναστάσεως».

— Στὴν «Πρόοδο» (Πατρῶν): Τὸ θέατρο Bragaglia—ἡ ἐλευθέρη σκηνὴ τῶν ἰταλῶν», μελέτη τῆς κ. Μαρ. Μινώτου.

— Στὸν «Τηλέγραφο» (Πατρῶν) δυὸ ἄρθρα τοῦ Δημάρχου Μεσολογγίου Χρ. Εὐαγγελάτου γιὰ τὸ ἔργο τῆς ἑνώσεως τῶν Δήμων.

— Στὸ «Νεολόγο» ἄρθρα γιὰ τὴν Πάτρα καὶ τὴν κοινωνία τῆς στὰ 1870.

— Στὸν «Κήρυκα» (Νέας Ὑόρκης Ὀκτ.): «Ζακυνθινὸ τύποι», χαρακτηρισμοὶ τοῦ ἰδρυτῆ τοῦ Ρίζοσπαστικοῦ κόμματος Κωστ. Λομβάρδου.

— Στὸν «Κυριακάτικο Ἐθνικὸ Κήρυκα» (Νέας Ὑόρκης—3 Νοεμβρ.): «Πάνω στὰ σκόρπια μάρμαρα τοῦ θεάτρου τοῦ Ἀπόλλωνος στοὺς Δελφούς», ἀνταπόκριση τῆς κ. Μαριέττας Μινώτου, ποὺ παρακολούθησε τὸ Συνέδριο τῆς Εἰρήνης στοὺς Δελφούς.

— Στὸν «Ἐρυθρὸ Σταυρὸ τῆς Νεότητος» (Νοέμβριος), ἱστορικὸ σημεῖωμα τοῦ Δ. Κόκκινου «Τὸ μυστικὸ τοῦ Καποδίστρια».

— Στὴν «Ἐπτάνησο» Ζακύνθου: «Ζακύνθου χριστιανικὰ μνημεῖα ποὺ ἐρειποῦνται καὶ ἐξαφανίζονται. Μονὴ Ἁγίου Ἀνδρέα» ἀπὸ τὸ ζωγράφο Πελεκάση.

— Μὲ σεμνὴν ἐμφάνιση καὶ πρόγραμμα πανεπιστημιακὸ ἐπανεκδόθηκε ἡ ἀγαπητὴ «Ἑπτανησιακὴ Ἠχώ». Στὸ Β'. φύλλο διαβάζομε ἐπιστολὴ τοῦ Διευθυντῆ τῆς κ. Α. Ζώντου στὸν κ. Ξενοπούλου μὲ πληροφορίες γιὰ τὴν προτομὴ τοῦ Μαβίλη στὴν Κέρκυρα.

— Στὸν «Ταχυδρόμο» (Μιτυλήνης) ποιητικώτατη περιγραφή τοῦ «Ὁρθρου» καὶ πλατεῖα λαογραφικὴ μελέτη γιὰ τὴ Λέσβο ἀπὸ τὸν Πέλις Ἀβέτ.

— Ἀπὸ τὸ «Journal des Hellènes» μαθαίνουμε πὼς δημοσιεύτηκε στοὺς «Times» ἔκκληση τοῦ ἀρχαιολόγου Sir Rennell Rodd γιὰ χρηματικὴν ἐνίσχυση τῆς «Ithaca Exploration Fund» γιὰ τὶς ἀνασκαφές ποὺ θὰ γίνουν στὴν Ἰθάκη, γιὰ νὰ βρεθοῦν τὰ μέρη ποὺ περιγράφει ὁ Ὅμηρος κ' ἰδίως τὰ Ἀνάκτορα τοῦ Ὀδυσσεύ.

— Στὴ συμπαθέστατη «Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη» (Ἀλεξάνδρειας Σεπτ.) τῆς κ. Ρίκας Σεγκοπούλου, ἓνα πεζὸ (ἀνέκδοτο;) τοῦ Καρυωτάκη, ἓνα δραματάκι τοῦ Χάγερ Μπουφίδη, πολὺ ὁρατὰ ποιήματα μὲ ἐπίδραση Καβαφική, πεζά, ἀντικριτικὴ τῆς Σεγκοπούλου στὸν Κ. Βάρναλη γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ Παπανούτσου «Ἡ Τριλογία τοῦ Πνεύματος», βιβλιοκρισίαι (κρίνονται καὶ τὰ Ζακυνθινὰ ἀγρολούλουδα), σημειώματα κτλ.

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΙΜΙΤΕΔ

Ἡ ἀρχαιότερα τῶν ἐν Ἑλλάδι Τραπεζῶν

Ἰδρυθεῖσα τῷ 1839

—οο—

Κεφάλαια καὶ ἀποθεματικὰ Λίραι 850.000

—οο—

Ἐξυπηρετήσασα ἐπὶ 90 ὅλα ἔτη τὸν Ἑμπορικὸν, Ἀστικὸν καὶ Ἀγροτικὸν κόσμον τῆς νήσου.

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

Εἰς ταμιευτήριον μέχρι Δρ. 100.000.

Εἰς τρεχ. Λ/σμὸν καὶ ἐπὶ προθεσμίᾳ ἀπεριορίστως.

Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρεωγράφων— Ἀγορὰ καὶ πώλησις χρεωγράφων εἰς τιμὰς χρηματιστηρίου— Δάνεια καὶ προκαταβολαὶ ἐπὶ ἐμπορευμάτων— Ἐκδόσεις ἐπιταγῶν καὶ ἐμβάσματα ἐπὶ Ἐσωτερικοῦ καὶ Ἐξωτερικοῦ— Ἀγορὰ καὶ πώλησις ὅλων τῶν ξένων συναλλαγμάτων— Πᾶσα καθαρῶς τραπεζικὴ ἐργασία.

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ

“ΣΟΚΟΜΠΕΛ,”

Βενζίνη, Πετρέλαια ἀκάθαρτα, Ὁρυκτέλαια.

—οο— Διαρκὲς Παρακαταθήκη —οο—

Παρά τῷ Ἀντιπροσώπῳ ΑΝΤΩΝΙῷ Δ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΖΩΗΣ “Η ΕΝΩΣΙΣ,”

Ἰδρυθεῖσα τῷ 1829.

Ἡ μεγαλειτέρα Γαλλικὴ Ἀσφαλιστικὴ Ἑταιρεία καὶ ἐκ τῶν πρώτων Εὐρωπαϊκῶν Ἀσφαλιστικῶν Ἑταιρειῶν Ζωῆς.

Πράκτωρ Ζακύνθου ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ “ΝΕΣΤΛΕ,”

Γάλα Βλάχας, Γάλακτοῦχον Ἀλευρον Νεστλέ, Φαρίνα ΜΙΛΟ

—οο— Διαρκὲς Παρακαταθήκη —οο—

Παρά τῷ Ἀντιπροσώπῳ ΑΝΤΩΝΙῷ Δ. ΚΑΣΙΜΑΤΗ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ ἀρχαιότερα καὶ μεγαλειτέρα Ἑλληνικὴ Τράπεζα

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

—οο— 83 Ὑποκαταστήματα καθ’ ὅλην τὴν Ἑλλάδα —οο—

Πρακτορεῖον ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ 51 Maiden Lane.

Ἀνταποκριταὶ εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ Ἐξωτερικοῦ

